

‘श्रीकृत्यगाकाशयण पूजा



पूजेचे साहित्य

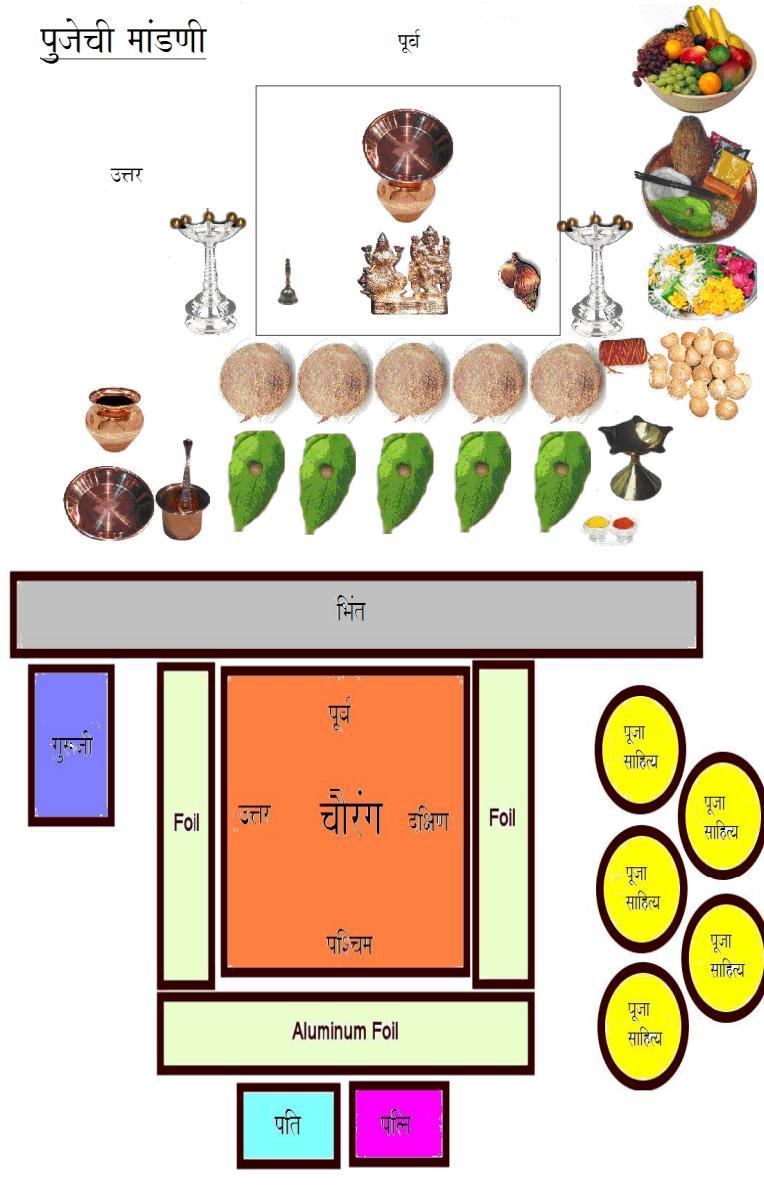
हळद	कुंकु	गुलाल	उदवत्ती	विडा पाने तीस
मुपाच्या तीस	नारळ तीन	खारका	बदाम फळ	खोबरा वाटी
गूळ	साय्वर	दूर्वा	फुले	तुळशी हजार शंभर
तुळशी अधिक	आंवा डहाळा	केळीचे खांव	चौरंग	पाट
तांबे	ताम्हणे	शाल	पंचामृत	गंध
अक्षता	तांतुल	अत्तर	कोमट पाणी	बुक्का
हार	नाणी वीस	पळी	पंचपात्र	वाळकृष्ण
वस्त्र	नीरांजन	तवक	जानवी	अगरजा

पूजेची मांडणी



चौरंगाला केळीचे खांव बांधणे, गंगोळी काढणे, चौरंगावर वस्त्र ठेउन त्यावर मध्ये तांदुल किंवा गहू घालावेत, चौरागावर आपल्या उजव्या वाजूला तांदुलावर गणपती म्हणून मुपारी ठेवावी, मधल्या तांदुलावर कालश ठेवावा . त्यात पाणी, गंध, फुले, नाणे, मुपारी, दूर्वा व अक्षता घालाव्यात व आंव्याचा डहाळा ठेवावा . तांव्यावर ताम्हण ठेवावे व मध्यभागी वरुणाची मुपारी ठेवावी . आठ दिशांना आठ लोकपालांच्या मुपाच्या मांडाव्यात . नवगहांच्या मुपाच्या मांडाव्यात . पूजेसाठी वाळकृष्ण घ्यावा .

पूजेची मांडणी



आचमन्यम्

घरांतील देवांना हळद कुंकु वाहून विडा दक्षिणा ठेऊन नमस्कार काऱवा . थोरांना नमस्कार करून पूजेला वसावे .

ॐ केशवाय नमः ॐ नारायणाय नमः ॐ माधवाय नमः

ॐ वेला आचमन काऱवे .

ॐ गोविंदाय नमः तात्सणात पाणी सोडावे .

ॐ विष्णवे नमः ॐ मधुसूदनाय नमः ॐ त्रिविक्रमाय नमः

ॐ वामनाय नमः ॐ श्रीधराय नमः ॐ हृषिकेशाय नमः

ॐ पद्मनाभाय नमः ॐ दामोदराय नमः ॐ संकर्षणाय नमः

ॐ वासुदेवाय नमः ॐ प्रद्युम्नाय नमः ॐ अनिरुद्धाय नमः

ॐ पुरुषोत्तमाय नमः ॐ अधोक्षजाय नमः ॐ नारसिंहाय नमः

ॐ अच्युताय नमः ॐ जनार्दनाय नमः ॐ उपेन्द्राय नमः

ॐ हरये नमः ॐ श्रीकृष्णाय नमः

प्राणायामः

ॐ प्रणवस्य परब्रह्म ऋषिः परमात्मा देवता दैवी गायत्रि छन्दः प्राणायामे विनियोगः |

ॐ भूः ॐ भुवः ॐ स्वः ॐ महाः ॐ जनः ॐ तपः ॐ सत्यम्

ॐ तत्सवितुर्वरिण्यं भर्गो देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात् |

ॐ आपोज्योति रसोऽमृतम् | ब्रह्मभूर्भवः स्वरोम् ||

उजवा हात उजव्या कानाला व डावा हात डाव्या कानाल लावावा . हातात अक्षता घेऊन हात जोडावेत .

देवता नमस्कारः

ॐ श्रीमहागणाधिपतये नमः | इष्ट देवताभ्यो नमः | कुलदेवताभ्यो नमः | ग्रामदेवताभ्यो नमः | स्थानदेवताभ्यो नमः वास्तुदेवताभ्यो नमः | मातृ पितृभ्यां नमः | श्रीलक्ष्मीनारायणाभ्यां नमः | सर्वेभ्यो देवेभ्यो नमः सर्वेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो नमः | विर्विज्ञमस्तु | एतत्कर्मप्रधान देवताभ्यो नमः अविघ्नमस्तु |

ध्यानम्

सुमुखशैकदंतश्च कपिलो गजकर्णकः | लंबोदरश्च विकटो विघ्ननाशो
गणाधिपः | धूमकेतुर्गणाध्यक्षो भालचंद्रो गजाननः | द्वादशैतानि नामानि
यः पठेत् शृणुयादपि | विद्यारंभे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा | संग्रामे
संकटे चैव विघ्नस्तस्य न जायते || शुक्लांबरधरं देवं शशिवर्णं चतुर्भुजम्
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविज्ञोपशांतये || सर्वं मंगलं मागल्ये शिवे सर्वार्थं
साधिके | शरण्ये त्र्यंबके गौरी नारायणि नमोस्तुते || सर्वदा सर्वकार्येषु
नास्ति तेषाममंगलम् | येषां हृदिस्थो भगवान् मंगलायतनं हरिः |
तदेव लग्नं सुदिनं तदेव ताराबलं चन्द्रबलं तदेव | विद्याबलं दैवबलं
तदेव लक्ष्मीपते तेऽधियुगं स्मरामि लाभस्तेषां जयस्तेषां कृतस्तेषां
पराजयः | येषां मिंदीवरश्यामो हृदयस्थो जनार्दनः | विनायकं गुरुं भानुं
ब्रह्माविष्णुमहेश्वरान् | सरस्वतीं प्राणौभ्यादौ सर्वकार्यार्थसिद्धये ||
अभीप्सितार्थासिद्धर्थं पूजितो यः सुरासुरैः | सर्वविघ्नहरस्तस्मै
गणाधिपतये नमः | सर्वप्वारध्यकार्येषु त्रयस्त्रिभुवनेश्वरः | देवा दिशन्तु
नः सिद्धिं ब्रह्मेशानजनार्दनः ||

देशकालोच्चारणम्

श्रीमध्गवतो महापुरुषस्य विष्णोराज्ञया प्रवर्तमानस्य अद्य ब्रह्मणो
द्वितीये परार्थे विष्णुपदे श्रीश्वेतवाराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे कलियुगे
प्रथमचरणे भरतवर्षे भरतग्वण्डे जम्बुद्वीपे दन्डकारण्ये देशे गोदावर्याः
दक्षिणे तीरे कृष्णावेण्योः ... वर्तमाने शालिवान शके ... नाम संवत्सरे
उत्तरायणे / दक्षिणायने वर्षतौ भाद्रपद मासे शुक्लपक्षे चतुर्था तिथौ ...
वासरे ... दिवसनक्षत्रे ... स्थिते वर्तमाने चन्द्रं ... स्थिते श्रीसूर्यं ...

स्थिते ... श्रीदेवगुरौ शेषेषु ग्रहेषु यथायथं राशिस्थानस्थितेषु सत्यु
शुभमानयोगे शुभकरणे एवंगुणविशेषणविशिष्टयां शुभपुण्य तिथौ

संकल्पम्

यजमानास म्हणावयास सांगावे

मम आत्मनः श्रुतिसूतिपुराणोक्तफलप्राप्त्यर्थं श्रीपरमेश्वरपीत्यर्थं

... गोत्रोत्पन्नः ... शर्मणः अहं अस्माकं सहकुटुंबानां सहपरिवराणां
द्विपदचतुष्पद सहितानां क्षेमस्थैर्य आयुः आरोग्य ऐश्वर्यं

अभिवृद्धर्थं समस्ताभ्युदयार्थं श्रीसत्यनारायणपीत्यर्थं यथाज्ञानेन
यथामिलितोपचारद्रव्यैः पुरुषसूक्तपुराणोक्तमन्त्रैः ध्यानावाहनादि
षोडशोषचारपूजनमहं करिष्ये || तत्रादौ निर्विघ्नतासिद्धर्थं
महागणपतिपूजनम् तथा शरीरशुद्धर्थं पुरुषसूक्तषडगन्यासं
कलपशंखघंटापूजनं च करिष्ये ||

ॐ गणानां त्वा गणपतिः हवामहे कविं कवीनामृपमश्ववस्तमम् |
जेष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आ नः शृण्वन्नूतिभिसीद सादनम्
महागणाधिपतये नमः ||

महागणपति पूजनम्

गणपति व्यतिरीक्त इतर देवतांचे पूजन असेल तर निर्विघ्नता मिळालाई पथम गणेश पूजा कागवी .
तांडुलावर गणपति समजून मुपारी टेवावी .

वक्रतुंड महाकाय सूर्यकोटी समप्रभं |

निर्विघ्नं कुरु मे देव सर्व कार्येषु सर्वदा ||

ॐ भूर्भुवः स्वः महागणाधिपतये नमः आवाहनार्थं पुष्पांजलिं समर्पयामि

ॐ भूर्भुवः स्वः महागणाधिपतये नमः आसनार्थं पुष्पांजलिं समर्पयामि

ॐ भूर्भुवः स्वः महागणाधिपतये नमः पादयोः पादयां समर्पयामि

ॐ भूर्भुवः स्वः महागणाधिपतये नमः हस्तयोः अर्ध्यम् समर्पयामि

ॐ भूर्भुवः स्वः महागणाधिपतये नमः आचमनीयं समर्पयामि

ॐ भूर्भुवः स्वः महागणाधिपतये नमः स्नानीयं समर्पयामि
 ॐ महागणाधिपतये नमः पयोदधिधृतमधुशकरादि
 पंचामृतस्नानं समर्पयामि
 भूर्भुवः स्वः पंचामृतस्नानानन्तरेण शुद्धोधकस्नानं समर्पयामि
 ॐ महागणाधिपतये नमः | सुप्रतिष्ठितमस्तु ॥
 ॐ भूर्भुवः स्वः महागणाधिपतये नमः वस्त्रोपपवस्त्रार्थं कार्पासवस्त्रं
 समर्पयामि . कापसाची दोन बस्त्रे वहावीत
 ॐ भूर्भुवः स्वः महागणाधिपतये नमः यज्ञोपवीतं समर्पयामि
 ॐ भूर्भुवः स्वः महागणाधिपतये नमः विलेपनार्थं चन्दनं समर्पयामि
 ॐ भूर्भुवः स्वः महागणाधिपतये नमः अलंकारार्थं अक्षतान् समर्पयामि
 ऋद्धिसिद्धिभ्यां नमः हरिदा कुंकुमं सौभाग्यद्रव्यं समर्पयामि .
 ॐ भूर्भुवः स्वः महागणाधिपतये नमः सिंदूरं परिमलाणिद्रव्याणि च
 समर्पयामि . शेन्दुर अष्टगंध वैग्रे मुवासिक द्रव्ये वहावीत .
 ॐ भूर्भुवः स्वः महागणाधिपतये नमः कालोद्भवपुष्पाणि दूर्वाकुराश्च
 समर्पयामि .
 ॐ भूर्भुवः स्वः महागणाधिपतये नमः धूपं दीपं च समर्पयामि
 ॐ भूर्भुवः स्वः महागणाधिपतये नमः नैवेद्यार्थं गुडखाद्य नैवेद्यमं
 समर्पयामि
 ॐ प्राणाय स्वाहा | ॐ अपानाय स्वाहा | ॐ व्यानाय स्वाहा |
 ॐ उदानाय स्वाहा | ॐ समानाय स्वाहा | ॐ ब्रह्मणे स्वाहा |
 आचमनार्थं मध्ये पानीय समर्पयामि |
 ॐ प्राणाय स्वाहा | ॐ अपानाय स्वाहा | ॐ व्यानाय स्वाहा |
 ॐ उदानाय स्वाहा | ॐ समानाय स्वाहा | ॐ ब्रह्मणे स्वाहा |
 उत्तरापोशनं समर्पयामि | तीन बेळा पलीने पाणी सोडावे .

नैवेद्यान्ते हस्तप्रक्षालनं समर्पयामि | मुख्यप्रक्षालं समर्पयामि | मुख्यवासार्थं
 पूर्णफलतांबूलं हिरण्यमुद्रा दक्षिणां व्यावाहारिकद्रव्यं समर्पयामि |
 प्रदक्षिणां समर्पयामि | मंत्रपुष्पयुक्तनमस्कारं समर्पयामि |
 नमस्करोमि | कार्यं मे सिद्धिमयतु प्रसन्नेत्वये धातरि |
 विघ्नि नाशयन्तु सर्वाणि सुरनायकं | प्रार्थना समर्पयामि |
 अनेन कृतपूजनेन महागणपति प्रीयतां | उदक सोडावे .

आसनशृङ्खिला:

उजव्या गुडध्यावर डावा हात उताणा टेवून त्यात पाणी घ्यावे व त्यावर उजवा हात उपडा ठेवावा .
 पृथ्वीती मन्त्रस्य मेरूपृष्ठऋषि कूमदिवता सुतलं छंदः आसेन विनियोगः |
 पृथ्वी त्यात धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता ॥ त्वं च धारय मां देवि
 परित्रं कुरु चासनम् ॥ इति आसनं विधाय |
 ॐ अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भूमिसंस्थिताः |
 ये भूता विघ्नकर्तारस्ते गच्छन्तु शिवाज्ञया ॥
 अपक्रामेतु भूतानि पिशाचाः सर्वतोदिशम् ॥
 सर्वेषामविरोधनं पूजाकर्म समारभे ॥ चारी दिशाना अक्षता टाकाव्यात .

षड्डंन्यासः:

यत्पुरुषं इति नारायण ऋषिः , पुरुषो देवता , अनुष्टुप छंदः ,
 अन्त्या त्रिष्टुभ् | न्यासे विनियोगः |
 ॐ यत्पुरुषं व्यदध्यः कतिधा व्यकल्पयन्न | मुखं किमस्य कौ बाहू का
 उरु पादा उच्येते ॥
 ॐ अंगुष्टाभ्यां नमः ॐ हृदयाय नमः || उजवा हात हृदयाला लावावा .
 ॐ ब्राह्मणोऽस्य मुख्यमासीत बाहू राजन्यः कृतः | उरु तदस्य यद्वैश्यः
 पदभ्यां शूद्रो अजायत ॥
 ॐ तर्जनीभ्यां नमः ॐ शिरसे स्वाहा ॥ मस्तकाला हात लावावा .

ॐ चन्द्रमा मनसो जातः चक्षोः सूर्यो अजायत | मुखादिन्दश्चाग्निश्च,
प्राणाद्वयुरजायत || ॐ मध्यमाभ्यां नमः ॐ शिखाय वषट् ||

शेंडीला हात लावावा .

ॐ नाभ्यां आसीदन्तरिक्षम् शीर्णो द्यौः समवर्तत | पदभ्यां भूमिर्दिशः
श्रोत्रात्तथा लोकाङ् अकल्पयन् || ॐ अनामिकाभ्यां नमः
ॐ कवचाय हूम् || हातावी ओंजल कल्ब छातिकडे फिरवावी .

ॐ सप्तास्यान् सन्परिधयस्त्रिः सप्त समिधः कृताः |

देवा यद्यज्ञं तन्वाना अवधन्पुरुषं पशुम् ||

ॐ कनिष्ठिकाभ्यां नमः ॐ नेत्रत्रयाय वौषट् ||

डोळे भूविह्यामधे बोटे लावावीत .

ॐ यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवा स्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ||

ते ह नाकं महिमानः सचंत यत्र पूर्वं साध्याः सत्ति देवाः ||

ॐ करतलकरपृष्टाभ्यां नमः ॐ अस्त्राय फट् || टाळी वाजवावी .

ॐ भूर्भुवः स्वरोम् | इति दिग्बन्धः ||

कलशपूजनम्

कलशस्य मुग्वे विष्णु कण्ठे रुद्रः समाश्रिताः |

मुले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मात्रुगणाः सृताः ||

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्विपा वसुंधरा | ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदो
ह्यथर्वणः || अग्नेश सहिताः सर्वे कलशं तु समाश्रिताः | अत्र गायत्री
सावित्री शांतिष्ठिकरी तथा || आयान्तु देवपूजार्थं दुरितक्षयकरकाः |
गंगे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति | नमदि सिंधु कावेरि जलेऽस्मिन्
सन्निधिं कुरु ||

ॐ भूर्भुवः स्वः कलशस्थ श्रीवरुणाय नमः आवाहयामि |

सर्वोपचारार्थं गंधाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि | धेनुमुद्रा प्रदर्श नमस्करोमि |

शंखपूजनम्

शंखादौ चंद्रदैवत्यं कुक्षौ वस्तुष्णदेवता | पृष्ठे प्रजापतिं विद्यादगे
गंगासरस्वती || त्रैलोक्ये यानि तीर्थानि वासुदेवस्य चाज्ञया | शंखे
तिष्ठन्ति विप्रेन्द्र तस्माच्छंखं प्रपूजयेत् || त्वं पुरा सागरोत्यन्नो विष्णुना
विधृतः करे | नमितः सर्वदैवैश्च पाचजन्य नमोऽस्तु ते ||

ॐ पाञ्चजन्याय विद्महे | पावमानाय धीमहि | तं नः शंखः प्रचोदयात
ॐ भूर्भुवः स्वः शंखस्थदेवतायै नमः आवाहयामि सर्वोपचारार्थं गंधपुष्पं
समर्पयामि | (शंखमुद्रां प्रदर्श) नमस्करोमि

घण्टापूजनम्

आगमार्थं तु देवतानां गमनार्थं तु रक्षसाम् | कुर्वे घण्टारवं तत्र
देवतात्वानलक्षणम् ||

ॐ भूर्भुवः स्वः घण्टास्थाय श्रीगङ्गादाय नमः | आवाहयामि | सर्वो
पचारार्थं गंधपुष्पं समर्पयामि | नमस्करोमि ||

दीप पूजनम्

भो दीप ब्रह्मस्त्वं ज्योतिषं प्रभुरव्ययः |

आरोग्यं देहि पुत्रांश्च सर्वाथश्च प्रयच्छ मे || मनः शान्तिं प्रयच्छ मे ||

यावत् पूजा समाप्तिः स्यात् तावत् त्वं सुस्थिरो भव ||

ॐ भूर्भुवः स्वः दीपस्थदेवतायै नमः आवाहयामि | सर्वोपचारार्थं
गंधपुष्पं समर्पयामि | नमस्करोमि |

शुद्धिकरणम्

ॐ अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थां गतोऽपि वा यः स्मरेत् पुंडरीकाक्षं
सवात्याभ्यन्तरः शुचिः || पुजाद्रव्याणि संप्रोक्ष्य आत्मानं च प्रोक्षेत् ||

श्रीसत्यनारायण पूजा

कलश स्थापना वरुण पूजन

तंडुलोपरि आकलशेषु धावति पवित्रे परि पिच्यते उक्त्यैर्ज्ञेषु वर्धते ।
 इति कलशं संस्थाप्य । चौरांगावरील तांदुलावर कलश ठेवा . कलशात पाणी, गंधफूल, अक्षता, दूर्वा, आंब्याच डहाला, सुपारी व नाणे घालावे .
 ॐ पूर्णा दर्वि परा पत सपूर्णा पुनरापत । वस्त्रे वि क्रीणावहा इष्मूर्ज
 शतक्रतो इति कलशे पूर्णपात्रं ।
 कलशावर ताहण ठेवूण मध्ये सुपारी ठेवावी व वरुणाचे आवाहन करावे .
 पूर्णीफले वरुणं साडःसपरिवारं सायुधं । सशक्तिकां आवाहयामि ।
 पूर्वादिदिक्षु पूर्व दिशे पासूम आठ दिशांना आवाहन कारावे .
 ॐ इंद्राय नमः इदं आवाहयामि ।
 ॐ अग्नये नमः अग्निं आवाहयामि ।
 ॐ नित्रतये नमः नित्रतिं आवाहयामि ।
 ॐ वरुणाय नमः वरुणं आवाहयामि ।
 ॐ वायवे नमः वायुं आवाहयामि ।
 ॐ सोमाय नमः सोमं आवाहयामि ।
 ॐ ईशानाय नमः ईशानं आवाहयामि ।
 इति दिग्पालान् आवाह्य तत्रेव पूर्णपात्रे पूर्णीफलं अक्षतान् सर्मपयामि ।
 सूपारीवर अक्षता वाहाव्यात .
 ॐ सूर्याय नमः सुर्यं आवाहयामि ।
 ॐ सोमाय नमः सोमं आवाहयामि ।
 ॐ भौमाय नमः भौमं आवाहयामि ।
 ॐ बुधाय नमः बुधं आवाहयामि ।
 ॐ वृहस्पतये नमः वृहस्पतिं आवाहयामि ।
 ॐ शुक्राय नमः शुक्रं आवाहयामि ।

ॐ शैनैश्वराय नमः शैनैश्वरं आवाहयामि ।

ॐ राहवे नमः राहुं आवाहयामि ।

ॐ केतवे नमः केतुं आवाहयामि ।

इति नवग्रहान् आवाह्य । सर्व सुपाचावर गंध, अक्षता, फूले व हळदीकुंकु वाहावे . धूपदीप वायवून नैवेद्य दाखवावा . नमस्कार करून उदक सोडावे .

ॐ भूर्भवः स्वः वरुणाद्यावाहितदेवताभ्यो नमः सर्वोपचारार्थे

गंधाक्षतपुष्पं सर्मपयामि । हरिद्रां कुंकुमं सौभाग्यद्रव्यं सर्मपयामि । धूपं सर्मपयामि । दीपं दर्शयामि । नैवेद्यं सर्मपयामि । नमस्करोमि ।

अनेन कृतपूजनेन वरुणाद्यावाहितदेवताः प्रीयंताम् । ताम्हणात पाणी सोडावे .

कलशस्य मुखे विष्णुः । कलशाची प्रार्थना करावी .

ध्यानम्

अथ ध्यानम् । ध्यायेत सत्यं गुणातीतं गुणत्रयसमन्वितम् । लोकनाथं त्रिलोकेशं कौसुभाभराणं हरिम् । नीलवर्णं पीतवासं श्रीवत्सपदभूषितम् । गोविंदं गोकुलानंदं ब्रह्माद्यैरपि पूजितम् । इति सत्यनरायणं ध्यायामि ।
 ध्यान करावे .

पोडशोपचारपूजनम्

1: आवाहनम्

हरि ॐ सहस्रशीर्षा पुरुषः । सहस्राक्षः सहस्रपात् ।

स भूमिं विश्वतो वृत्वा । अत्यतिष्ठद्वशांगुलम् ॥

आगच्छ देवदेवेश तेजोराशि जगत्पते ।

क्रियमाणं मया पूजा गृहाण सुरसत्तम् ।

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।

आवाहनार्थं अक्षतान् सर्मपयामि । देवावर अक्षता वहाव्यात . शालिग्रामवर तुलस वहावी .

२: आसनम्

ॐ पुरुषं एवेदं सर्वम् यदभूतं यच्च भव्यम् ।
 उतामृतत्त्वस्येशानोयदन्नेनातिरोहति ॥
 नानरलसमायुक्तं कार्तस्वरविभूषितम् ।
 आसनं देवदेवेश प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् ।
 ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
 आसनार्थं अक्षतान् समर्पयामि । देवाच्या आसनाच्या जाणी अक्षता वहाव्यात .

३: पाद्यम्

ॐ एतावानस्य महिमा । अतो ज्यायाङ्गच्च पूरुषः ।
 पादोऽस्य विश्वा भूतानि । त्रिपादस्यांमृतम् दिवि ॥
 पाद्यं गृहण देवेश । सर्वक्षेमसमर्थः भोः ।
 भक्त्या समर्पितं देव लोकनाथ नमोऽस्तु ते ॥
 ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
 पादयोः पाद्यं समर्पयामि । देवाच्या पायांवर फुलाने पाणी प्रोक्षण करावे .

४: अर्घम्

ॐ त्रिपादादूर्ध्वं उदैत्युरुषः । पादोऽस्येहाऽऽभवत्युनः ।
 ततो विश्वद्व्यक्तामत् । साशनानशने अभि ॥
 नमो देवदेवेश नमस्तेधरणीधर ।
 नमस्ते जगदाधार अर्धं नः प्रतिगृह्यताम् ।
 ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
 अर्धं समर्पयामि । देवावर गंधाक्षतफूल मिश्रित पाणी शिपाडावे .

५: आचमनम्

ॐ तस्माद्विराळजायत । विराजो अधि पूरुषः ।

स जातो अत्यरिच्यत पश्चादभूमिमथो पुरः ॥
 कर्पूरवासितं तोयं मंदाकिन्याः समाहृतम् ।
 आचम्यतां जगन्नाथ दत्तं हि भक्तिताः ।
 ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
 आचमनीयम् समर्पयामि । देवावर फुलाने पाणी शिपाडावे .

६: स्नानम्

ॐ यत्पुरुषेण हविषा देवा यज्ञमतन्वत ।
 वसन्तो अस्या, सीदाज्यम् ग्रीष्म इध्मशरद्विः ॥
 गंगासरस्वतीरेवापयोणीनर्मदाजलै ।
 स्नपितोऽसि मया देव तथा शांति कुरुस्व मे ।
 ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
 स्नानीयम् समर्पयामि । देवावर फुलाने पाणी शिपाडावे .

पंचामृत स्नानम्

१ दुध

ॐ आपायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्ण्यम् । भवा वाजस्य संगथे ॥
 कामधेनोः समदभूतं देवर्षिपितृ तृप्तिदम् ।
 पयो दधामि देवेश स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ।
 ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
 पयः स्नानम् समर्पयामि । पयःस्नानांतरे शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि ।
 सकलपूजार्थं गंधाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

2 दही

ॐ दधिक्राव्गो अकारिषं जिष्णोरश्शस्य वाजिनः । सुरभि नो मुखा
करत्प्रण आयूषि तारिषित् । चद्रमंडलशंकाशं सर्वदेवप्रिय दधि स्नानार्थं ते
मया दत्तं प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् ।

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
दधि स्नानम् समर्पयामि । दधिस्नानांतरे शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि ।
सकलपूजार्थं गंधाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ।

3 तृप

ॐ धृतं मिमिक्षे धृतमस्य योनि धृतेश्चितो धृतमस्य धाम ।
अनुष्वधमा वह मादवस्य स्वाहाकृतं वृषभवक्षि हव्यम् ।
आज्यं सुरणमहार आज्यं यज्ञे प्रतिष्ठिताम् ।
आज्यं पवित्रं परमक्त स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ।
ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
धृतस्नानम् समर्पयामि । धृतस्नानांतरे शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि ।
सकलपूजार्थं गंधाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ॥

4 मध

मध्यवाता ऋतायते मधु क्षरंति सिंधवः । माध्वीनः संत्वोषधीः
मधुनक्तमुतोषसो मधुस्त्पाथिवं रजः । मधु द्यौरस्तु पिता ॥
मधु मान्नो वनस्पतिर्मधुमाँ अस्तु सूर्यः । माध्वीगावो भवन्तु नः ॥
सर्वोपथिसमुत्पन्नं पीयूषसदृशं मधुः ।
स्नानार्थं ते प्रयच्छामि गृहाण परमेश्वर ।
ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
मधुस्नानम् समर्पयामि । मधुस्नानांतरे शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि ॥
सकलपूजार्थं गंधाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ।

5 शकरा

ॐ स्वादुः पवस्य दिव्याय जन्मने स्वादुरिद्राय सुहवीतु नामे ।
स्वादुर्मित्राय वरुणाय वायवे बृहस्पतये मधुमाँ अदाभ्यः ॥
इक्षुदंडसमुद्भूतं दिव्यशकराया हरिम् ।
स्नापयामि सदा भक्या प्रीतोभव सुरेश्वर ।
ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
शकरास्नानम् समर्पयामि ।
शकरास्नानांतरे शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि ।
सकलपूजार्थं गंधाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ।

6 गंधोदकस्नान

ॐ गन्धद्वारां दुराधर्षा नित्यपुष्टां करीषिणीम् ।
ईश्वरीङ् सर्वभूतानां तामिहोपत्वये श्रियम् ॥
ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
षष्ठं गंधोदकस्नानम् समर्पयामि ।
गंधोदकस्नानांतरे शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि ।
सकलपूजार्थं गंधाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ।

7 शुद्धोदकस्नानम्

ॐ आपो हि प्ष्टा मयोभुवस्ता न ऊर्जं दधातन । महेरणाय चक्षसे । यो
वः शिवतमो रस्सतस्य भाजयते ह नः । उशतीरिव मातरः । तस्मा
अरंग मामवो यस्य क्षयाय जिन्वथ । आपो जनयथा च नः ।
ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
शुद्धोदकस्नानम् समर्पयामि ।
सकलपूजार्थं गंधाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि ।

8 स्नानोत्तर पंचोपचारपूजनम्

ॐ भूर्भुवः स्वः ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
आचमनीयम् समर्पयामि । नानापरिमल सौभाग्यद्रव्याणि समर्पयामि ।
अक्षतान् समर्पयामि यथाकृतुकालोद्भवपुष्पाणि समर्पयामि ।
ॐ भूर्भुवः स्वः ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
धूपं आघ्रापयामि । दीपं दर्शयामि ।
ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
पंचामृतशेषपैवेद्य समर्पयामि । सत्यंत्वर्तेन परिषिञ्चामि ।
ॐ प्राणाय स्वाहा । ॐ अपानाय स्वाहा । ॐ व्यानाय स्वाहा ।
ॐ उदानाय स्वाहा । ॐ समानाय स्वाहा । ॐ ब्रह्मणे स्वाहा ।
आचमनार्थं मध्ये पानीय समर्पयामि ।
ॐ प्राणाय स्वाहा । ॐ अपानाय स्वाहा । ॐ व्यानाय स्वाहा । ॐ
उदानाय स्वाहा । ॐ समानाय स्वाहा । ॐ ब्रह्मणे स्वाहा ।
उत्तरापोशनं समर्पयामि । नैवेद्यान्ते हस्तप्रक्षालनं समर्पयामि ।
हिरण्यमुद्रादक्षिणां व्यावाहारिकद्रव्यं समर्पयामि । प्रदक्षिणां समर्पयामि ।
मंत्रपुष्पयुक्तनमस्कारं समर्पयामि । अनेन पुर्वाराधेन तेन
श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय प्रीयताम् । उत्तरे निर्माल्यं विसृज्य
महाभिषेकं कुर्यात् ॥ विष्णुमूर्तुं पुरुषमूर्तुं महान् ।
मूक्ताभिषेकानंतरत्वा मंत्र
ॐ देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेश्विनोर्बहुभ्याम् पूर्णो हस्ताभ्यामग्नेस्तेजसा
सूर्यस्य वर्चसेंद्रस्येंद्रियेणाभिषिंचामि ॥ बलाय श्रियै यशसेन्नाद्याया
ॐ भूर्भुवः स्वः अमृताभिषेकोऽस्तु ॥ शान्तिः पुष्टिः तुष्टिश्चास्तु ॥
महाभिषेकस्नानानंतरेण शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि ।

ॐ कनिकदज्जनुषं प्रब्रुवाणइर्यतिवाचमरितेवनावम् । सुमंगलश्च
शकुनेभवासि मात्वाकाचिदभिभाश्याविदत् । मात्वाश्येनउद्वधीन्मासुपर्णो
मात्वाविददिषुमान्वीरोऽस्ता । पित्र्यामनुप्रदिशं कनिकदत्
सुमंगलोभद्रवादीवदेह । अवक्रान्ददक्षिणतो गृहाणां सुमंगलो भद्रवादीशकुंते
मानस्तेनईशतमाघशंसो वृहदेमविथे सुवीराः ।
ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
मांगलिकस्नानम् समर्पयामि । उष्णोदकस्नानम् समर्पयामि ।
ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
शुद्धोदकस्नानम् समर्पयामि । शुद्धोदकस्नानानंतरम् आचमनियं समर्पयामि
देवाला अभिषेकानंतरं पूजेच्चा जागी प्रतिष्ठित करतानाचं मंत्र.....
ॐ तदस्तु मित्रावरुणा तदग्ने शंयोरस्मभ्यमिदमस्तु शस्तम् ।
अशीमहि गाधामुत प्रतिष्ठां नमो दिवे वृहते सादनाय । गृहा वै प्रतिष्ठा
सूक्तं तत्प्रतिष्ठिततमया वाचा शंस्तव्यं तस्माद्यद्यपि दूर इव पश्चूलभते
गृहानेवै नानाजिगभिषति गृहाहि पशुनां प्रतिष्ठा प्रतिष्ठा ।
ॐ नर्य प्रजा मे गोपाय । अमृतत्वाय जीवसे । जतां जनिष्यमाणां च ।
अमृते सत्ये प्रतिष्ठताम् । सुप्रतिष्ठितमस्तु ॥

7 : वस्त्रसमर्पणम्

ॐ तैं यज्ञं वर्हिषि प्रोक्षन्युरुषं जातमग्रतः ।
तेन देवा अयजन्त साध्या ऋषयश्च ये ॥
सर्वभूषाधिके सौम्ये लोकलज्जानिवारणे ।
मयोपपादिते तुभ्यं वाससी प्रतिगृह्यताम् ॥
ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
वस्त्रोपवस्त्रार्थं कापर्पासवस्त्रं समर्पयामि ।

8 : यज्ञोपवीतम्

ॐ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः संभृतं पृष्ठदाज्यम् ।
 पशूडस्ताडश्चके वायव्यान् आरण्यान् ग्राम्याश्च ये ॥
 देव देव नमस्तेऽस्तु त्राहि त्राहि मौ भवसागरात् । ब्रह्मसूत्रं सोत्तरीयं
 गृहाण पुरुषोत्तर ॥
 ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
 वस्त्रोपवस्त्रार्थं यज्ञोपवीतं समर्पयामि । देवाला जानवे घालावे .

9 : विलेपनम् चंदनम्

ॐ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः ऋचः सामानि जज्ञिरे ।
 छन्दाङ्गसि जज्ञिरे तस्मात् यजुस्तमादजायत ॥
 श्रीग्रंडं चन्दनं दीव्यं गंधाडयं सुमनोहरम् ।
 विलेपनं सूरश्रेष्ठं चन्दनं प्रतिगृह्यताम् ॥
 ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः । चंदनं समर्पयामि ।

देवीपूजनार्थं उपचार

1 . हळद

हरिद्रा स्वर्णवर्णाभा सर्वसौभाग्यदायिनी । सर्वलंकारमुरव्या हि देवि त्वं
 प्रतिगृह्यताम् । ॐ देवताभ्यो नमः । श्रीसत्यनारायणाय हरिद्रां समर्पयामि

2 . कुंकू

हरिद्राचूर्णसंयुक्तं कुंकुमं कामदायकम् । वस्त्रालंकरणं सर्वं देवि त्वं
 प्रतिगृह्यताम् । ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
 कुंकुमं समर्पयामि ।

3 . काजल

कज्जलं कामिकं रम्यं कामिनीकामसंभवम् । नेत्रयोभुषणार्थाय कज्जलं
 प्रतिगृह्यताम् । ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
 कज्जलं समर्पयामि ।

4 . सिंदूर

उदितारूणसंकाशं जपाकुमुमसन्निभम् ।
 सीमंतभूषणार्थाय सिंदुरं प्रतिगृह्यताम् ।
 ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः । सिंदुरं समर्पयामि ।

5 . कंठसूत्र

मांगल्यतंतुमणिभिरुक्ताफलविराजितम् ।
 कंठस्य भूषणार्थाय कंठसूत्रं ददामि ते ।
 ॐ श्रीदेव्यै नमः । कंठसूत्रं समर्पयामि ।

6 . कंकण

काचस्य निर्मितं दिव्यं कंकणं च सुरेश्वरी । हस्तालंकरणार्थाय कंकणं
 प्रतिगृह्यताम् । ॐ श्रीदेव्यै नमः । कंकणं समर्पयामि ।

7 . अलंकार

अलंकार मया देवि सुवर्णेन विनिर्मितान् । प्रीत्यर्थं तव देवेशि भूषणं
 प्रतिगृह्यताम् । ॐ श्रीदेव्यै नमः । भूषणं समर्पयामि ।

8 . ताडपत्र पंग्वा

नामाभरणशोभ्यादयं नानारलोपशोभितम् । अर्पितं च मया देवि ताडपत्रं
 प्रतिगृह्यताम् । ॐ श्रीदेव्यै नमः । ताडपत्रं समर्पयामि ।

9 . सुगंधी द्रव्ये

ज्योत्स्नापते नमस्तुभ्यं नमस्ते विश्वस्तपिणे ।

नानासौगंधिद्रव्याणि गृहण परमेश्वर |

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः |

नानापरिमलद्रव्याणि समर्पयामि |

10 . अक्षता

ॐ अक्षतास्तंडुलाः शुभाः कुंकुमेन विराजितः |

मया निवेदिता भक्त्या गृहण परमेश्वर |

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः |

अक्षतान् समर्पयामि |

10: पुष्पाणि

ॐ तस्मादश्वा अजायन्त ये के चोभयादतः |

गावो ह जङ्गिरे तस्मात् तस्माज्जाता अजावयः ||

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः |

ऋतुकालोदभवपुष्पाणि समर्पयामि | चमेली, अशोक, बकुल, तगर, गुलब, तुळस इत्यादि .
देवाला हजार, शंभर तुलशी वहाव्यात .

सहास्त्रनाम मत्रैः सहस्र तुलशीपत्रसमर्पणं कार्यम् | अलाभे अलाभे
अष्टोत्तरशत तुलशीपत्रसमर्पणं कार्यम् | विष्णूचि शंभर नावे घेऊ तुलशी वहाव्यात .
नामावली शेवटी दिली आहे .

11: धूप

ॐ यस्युरुषं व्यदधुः | कतिधा व्यकल्पयन् |

मुग्रं किमस्य कौ वाहू | का उरु पादा उच्येते ||

वनस्पतिरसोदभूतो गंधादयो गंध उत्तमः |

आघ्रेयः सर्वदेवानां धूपोयं प्रतिगृह्यताम् |

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः | धूपं समर्पयामि |

12 : दीप

ॐ ब्रात्मणोऽस्य मुखमासीत् वाहू राजन्यः कृतः |

उरु तदस्य यद्वैश्यः पदभ्यां शूद्रो अजायत ||

आज्यं सुवर्तिसंयक्तं वन्हिना योजितम् मया | दीपं गृहण देवेश
त्रैलोक्यातिमिरापह | भक्त्या दीपं प्रयच्छामि देवाय परमात्मने | त्राहि मां
निर्यात् घोरात् दीपोऽयं प्रतिगृह्यताम् |

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः | दीपं समर्पयामि |

13: नैवेद्यम्

ॐ चन्द्रमा मनसो जातः | चक्षोः सूर्यो अजायत |

मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च | प्राणाद्वायुरजायत ||

नैवेद्य गृहतां देव | भक्तिं मे व्यचलां कुरु |

ईप्सितं मे वरं देहि परत्रं च परां गतिम् |

शर्कराग्वंडग्वायानि दधिक्षीरधृतानि च |

आहार भक्ष्यभोज्यं च नैवेद्यं प्रतिगृह्यताम् |

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः |

नैवेद्यार्थं पुरतस्थितमहनैवेद्यं शर्कराग्वंडं नारिकेलफलशकलचूर्णं
दधिक्षीरधृतशर्करादिग्वायं समर्पयामि || ॐ सत्यत्वर्तेन परिषिंचामि |

अनं ब्रह्म रसो विष्णु भोक्ता महेश्वरः | एवं ध्यात्वा द्विजो भुडक्ते |

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय | नैवेद्यं समर्पयामि |

ॐ प्राणाय स्वाहा | ॐ अपानाय स्वाहा | ॐ व्यानाय स्वाहा |

ॐ उदानाय स्वाहा | ॐ समानाय स्वाहा | ॐ ब्रह्मणे स्वाहा |

मध्ये पानीय समर्पयामि | ॐ प्राणाय स्वाहा | ॐ अपानाय स्वाहा |

ॐ व्यानाय स्वाहा | ॐ उदानाय स्वाहा | ॐ समानाय स्वाहा |

ॐ ब्रह्मणे स्वाहा । उत्तरापोशनं समर्पयामि । नैवेद्यान्ते हस्तप्रक्षालनं
समर्पयामि । मुखप्रक्षालनं समर्पयामि । करोद्वर्तनार्थं चंदनं समर्पयामि
तांबूलं

पूरीफलं महाद्विष्वं नागवल्लीदलैर्युतम् ।
कपूरलासमायुक्तं तांबूलं प्रतिगृह्यताम् ॥

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
मुग्रवासार्थं पुरीफलतांबूलं मुग्रप्रक्षालनं समर्पयामि ।
फलम्

इदंफलं मया स्थापितं पुरतस्तव । तेन मे सुफलावाप्तिर्भवेद जन्मानि
जन्मानि ॥ फलेन फलितं सर्वं त्रैलोक्यं सचराचरम् । तस्मात् फलप्रसादेन
सफलाश्च मनोरथाः ॥

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय । नारिकेल फलं समर्पयामि ।
दक्षिणा

हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसौः ।
अनंतपुण्यफलदमतः शांतिं प्रयच्छ मे ॥

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
मुवर्णपुष्पदक्षिणां व्यावहारिकद्रव्यं समर्पयामि ।
महानीरांजनदीप

ॐ श्रियै जातः श्रियः आनिरियाय श्रियं वयो जरितुभ्यो ददाति
श्रियं वसना अमृतत्वमायन्भवन्ति सत्या समिधमितादौ ॥
श्रिय एचैनंतच्छ्रियामादधाति संततमृचा वषट्कृत्यं संतत्यै संधीयते
प्रजया पशुभिर्य एव वेद ॥

याज्यया यजति प्रतिर्वं याज्या पुष्पैव लक्ष्मीः ।
पुण्यमेव तल्लक्ष्मी संभावयति पुण्यां लक्ष्मीं संस्कुरुते ॥

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
महानीरांजनदीपं समर्पयामि ।
अथवा खालिल श्लोक म्हणावेत.....
कर्पुरगौरं करुणावतारं संसारसारं भुजगेन्द्रहारम् । सदा वसन्त
हृदयारविन्दे भव भवानीसहितं नमामि ॥
कर्पुरदीपं सुमनोहरक्तं प्रभो ददामि ते देववर प्रसदि । पापांधकारं त्वरितं
निवाराय प्रज्ञानदीपं मनसि प्रदीपय ॥
चंद्रादित्यौ च धर्णिर्विद्युदग्निस्तथैव च । त्वमेव सर्वज्योर्तीषि आर्तिक्य
प्रतिगृह्यताम् ॥

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
कर्पुरार्तिक्यमहानीरांजनदीपं समर्पयामि । आपल्या इच्छेनुसार आगत्या म्हणाव्यात

14 : प्रदक्षिणा

ॐ नाभ्या आसीदन्तरिक्षम्, शीर्षो द्यौः समवर्तत ।
पदभ्यां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्तथा लोकाङ् अकल्पयन् ॥
यानि कानि च पापानि जन्मजन्मांतरकृतानि च ।
तानि तानि विनश्यन्ति प्रदक्षिणपदे पदे ॥

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः । प्रदक्षिणां समर्पयामि ।

15 : नमस्कार

ॐ सप्तास्यान् सन्परिधयस्त्रिः सप्त समिधः कृताः । देवा यद यज्ञं
तन्वाना अवधन्पुरुषं पशुम् ॥

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः । नमस्कारान् समर्पयामि

16 : मंत्रपुष्पम्

ॐ भद्रं कर्णेभिः शृणूयाम देवा । भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः
स्थैररौगैस्तुष्टुवांसस्तनूभिर्वशेम देवहितै यदायुः ॥

ॐ स्वस्ति न इंद्रो वृद्धश्रवा: स्वस्ति नः पूषा विश्व वेदाः | स्वस्ति
 नस्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः स्वस्ति नो वृहस्पतिर्दधातु ||
 ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ||
 ॐ यो पां पुष्प वेद | पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति | चन्द्रमा वा
 अपां पुष्पम् | पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति | य एव वेद |
 योऽपामायतनं वेद | आयतनवान् भवति | अग्निर्वा अपामायतनं |
 आयतनवान् भवति | योऽग्नेरायतनं वेद ||
 आयतनवान् भवति | आपो वा अऽग्नेरायतनम् | आयतनवान् भवति |
 य एव वेद | योऽपामायतनं वेद | आयतनवान् भवति वायुर्वा
 अपामायतनम् | आयतनवान् भवति | यो वायोरायतनं वेद |
 आयतनवान् भवति ||
 आपो वै वायोरायतनम् | आयतनवान् भवति | य एव वेद |
 योऽपामायतनं वेद | आयतनवान् भवति | असौ वै तपन्नपायताम् |
 आयतनवान् भवति | योऽमुष्य तपत आयतनं वेद | आयतनवान्
 भवति | आपो वा अमुष्य तपत आयतनम् ||
 आयतनवान् भवति | य एव वेद | योऽपामायतनं वेद | आयतनवान्
 भवति | चन्द्रमा वा अपामायतनम् | आयतनवान् भवति | यश्चन्द्रमस
 आयतनं वेद | आयतनवान् भवति | आपो वै चन्द्रमस आयतनम् |
 आयतनवान् भवति ||
 य एव वेद | योऽपामायतनं वेद | आयतनवान् भवति | नक्षत्राणि वा
 अपामायतनम् | आयतनवान् भवति | यो नक्षत्राणामायतनं वेद |
 आयतनवान् भवति | आपो वै नक्षत्राणामायतनम् | आयतनवान् भवति
 य एव वेद ||
 योऽपायातानं वेद | आयतनवान् भवति | पर्जन्यो वा अपामायतनम्
 आयतनवान् भवति | यः पर्जन्यस्यायतनं वेद | आयतनवान् भवति

आपो वै पर्जन्यस्याऽयतनम् | आयतनवान् भवति | य एव वेद |
 योऽपायातानं वेद ||
 आयतनवान् भवति | संवत्सरो वा अपामायतनम् | आयतनवान् भवति |
 यसंवत्सरस्यायतनं वेद | आयतनवान् भवति आपो वै
 संवत्सरस्यायतनम् | आयतनवान् भवति | य एव वेद | योऽप्यु नावं
 प्रतिष्ठितां वेद | प्रत्येव तिष्ठति ||
 ॐ यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः | तानि धर्माणि प्रथमान्यासम् | ते ह नाकं
 महिमानः सचन्त यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः |
 ॐ राजाधिराजाय प्रसव्य साहिने नमो वयं वैश्वरणाय कुर्महे | स मे
 कामान् कामकामाय मह्यं कामेश्वरो वैश्वरणो ददातु | कुवेराय
 वैश्वरणाया महाराजय नमः | ॐ स्वस्ति | साम्राज्यं, भौज्यं, वैराज्यं,
 पारमेष्ठ्यं, राज्यं, माहाराज्यमाधिपत्यमयं समन्तपर्या ईस्यात् सार्वभौमः
 सार्वयुष आंतादापरार्थात् |
 पृथिव्यै समुद्रपर्यताया एकराळिति | तदप्यषःश्लोकोऽभिगीतो
 मरुतस्यावसन् गृहे अविक्षितस्य कामप्रेरिष्वेदेवाः सभासद इति ||
 ॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ||

ॐ विश्वतश्कुरुत विश्वतो मुखो विश्वतो बाहुरुत विश्वतस्पात् | सं
 बाहुश्यां धमति सं पतत्रैर्वाभूमी जनयन् देव एकः ||
 ॐ संसृष्टं धनमुभयं समाकृतमस्मभयं दत्तां वरुणश्च मन्युः | भियं दधान
 हृदयेषु शत्रवः पराजितासो अप निलयतां ||
 ॐ यो वैतां ब्रह्मणो वेद | अमृतेनापलुतां पुरों |
 तस्मै ब्रह्मच ब्रह्मा च | आयु कीर्ति प्रजां ददुः ||

देवतांचे गायत्री मन्त्र

गणेश

ॐ एकदंताय विद्धहे | वक्तुंडाय धीमहि | तन्नो दंति प्रचोदयात्
शिव

ॐ तत्पुरुषाय विद्धहे | महादेवाय धीमहि | तन्नो रुदः प्रचोदयात्
विष्णु

ॐ नारायणाय विद्धहे | वासुदेवाय धीमहि | तन्नो विष्णु प्रचोदयात्
श्रीलक्ष्मी

ॐ महालक्ष्मी च विद्धहे | विष्णुपलि च धीमहि | तन्नो लक्ष्मी प्रचोदयात्
सविता

ॐ तत्सवितुर्वरेण्यम् भर्गो देवस्य धीमहि | धीयोयोनः प्रचोदयात्
आदित्य

ॐ भास्कराय विद्धहे | महद्युतिकराय धीमहि | तन्नो आदित्य प्रचोदयात्
दत्त

ॐ अत्रिपुत्राय विद्धहे | अनसूया पुत्राय धीमहि | तन्नो दत्तः प्रचोदयात्
पांडुरंग

ॐ भक्तवरदाय विद्धहे | पांडुरंगाय धीमहि | तन्नो कृष्ण प्रचोदयात्
ब्रह्मा

ॐ चतुर्मुखाय विद्धहे | हंसरूढाय धीमहि | तन्नो ब्रह्म प्रचोदयात्
नृसिंह

ॐ नृसिंहाय विद्धहे | वज्रनग्खाय धीमहि | तन्नो नृसिंह प्रचोदयात्

कृष्ण

ॐ देवकी नंदनाय विद्धहे | वासुदेवाय धीमहि | तन्नो कृष्ण प्रचोदयात्
अग्नी

ॐ सप्तजिङ्गाय विद्धहे | अग्निदेवाय धीमहि | तन्नो अग्नि प्रचोदयात्
हनुमान

ॐ अंजनीसुताय विद्धहे | वायुपुत्राय धीमहि | तन्नो हनुमंत प्रचोदयात्

ॐ ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ।
मन्त्रपुष्पांजलिं समर्पयामि । यस्य सृत्याच नामोक्त्या तपःपूजाक्रियादिषु
न्यूनं संपूर्णतां याति सद्यो वंदे तमच्युतम् ॥

तीर्थग्रहणम्

अकालमृत्युहरणं सर्वव्याधिविनाशनम् ।
गजाननं पादोदकं तीर्थं जठरे धारयाम्यहम् ॥

शरीरे जर्जरीभूते व्याधिग्रस्ते कलेवरे ।

औषधं जाह्नवीतोयं वैद्यो नारायणो हरिः ॥

अच्युतानंतगोविंदं नामोच्चरणभेषजात् ।

नश्यति सकला रोगाः सत्यं वदाम्यहम् ॥

प्रथमं कायाशुद्ध्यर्थं द्वितीयं धर्मसाधनं ।

तृतीयं मोक्षप्राप्त्यर्थं विष्णोपादोदकं तीर्थं जठरे धारयाम्यहम् ॥

शंखमध्ये स्थितं तोयं भ्रामितं केशवोपरि । अंगलग्नं मनुष्याणां ब्रह्महत्या
व्यपोहति ॥ ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः ॥

ब्रात्मणपूजनम्

अद्यपूर्वोच्चरित वर्तमान एवंगुणविशेषणविशिष्ट्यां शुभपुण्य तिथौ मम
आत्मनः श्रुतिसृतिपुराणोक्तफलप्राप्त्यर्थ सांगतासिध्यर्थ ब्रात्मणपूजनं
अहं करिष्ये यजमानाने उपरोक्त मन्त्र म्हणवा .

महाविष्णुस्तुपिणे ब्रात्मणाय	शुभ चिंतन
इदं आसनम्	स्वासनम्
इदं पाद्यम्	सुपाद्यम्
एष वो अर्धः	अस्त्वर्घः
इदमाचमनीयम्	अस्त्वाचमनीयम्
गन्धा: पान्तु	सौमंगल्यं चास्तु
अक्षता: पान्तु	आयुष्यमस्तु
पुण्यं पातु	सौश्रेयसमस्तु
दक्षिणां पान्तु	वहुदेयंचास्तु

यजमान नमोऽस्त्वनंतायसहस्रमूर्तये सहस्रपादाक्षिणिरोरुवाहवे
सहस्रनामेपुरुषायशाश्वते सहस्रकोटियुग धारिणे नमः सकलगाधनैः
स्वर्चितमस्तु ॥
शुभचिंतन अस्तु स्वर्चितम् दीर्घमायुः श्रेयः शान्तिः पुष्टिः तुष्टिः चास्तु ॥

उत्तरपूजा

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय प्रीत्यर्थं गंधादयुपचारैः
उत्तरपूजनमहं करिष्ये ।

ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः विलेपनार्थं चंदन समर्पयामि
ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः अलंकारार्थं अक्षतां समर्पयामि
ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः हरिदांकुमं सकलसौभाग्यदद्वयं समर्पयामि
ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः पूजार्थं ऋतुकालोद्भव पुण्याणि समर्पयामि
ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः धूपं समर्पयामि
ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः दीपं समर्पयामि
ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः नैवेद्यार्थं नैवेद्यं समर्पयामि
ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय नमः प्रार्थना समर्पयामि
अभिषेकाचे जल तीर्थात भिसलावे . थोडे जल घरात सर्वत्र शिंपडावे . उरलेले तुळशीला घालवे . घरात जल ठिंपताना पुढील मन्त्र म्हणावेत .

शान्तिरस्तु | पुष्टिरस्तु | तुष्टिरस्तु | वृद्धिरस्तु | अविघ्नमस्तु |
आयुष्यमस्तु | शिवकर्मास्तु | कर्मसमृद्धिरस्तु | धर्मसमृद्धिरस्तु |
वेदसमृद्धिरस्तु | शास्त्रसमृद्धिरस्तु | पुत्रपौत्रसमृद्धिरस्तु |
धनधान्यसमृद्धिरस्तु | इष्टसंपदस्तु | ईशान्यां बहिर्देशे सर्वा
रिष्टनिरसनमस्तु | यत्पापां तत्प्रतिहतमस्तु | अंतः यत् श्रेयस्तदस्तु |
उत्तरे कर्मविघ्नमस्तु | उत्तरोत्तरमहरहरभिवृद्धिरस्तु उत्तरोत्तराः क्रियाः
शुभाः शोभनाः संपद्यन्ताम् | इष्टाः कामाः संपद्यन्ताम् | शुभं भवतु |

यजमानांना नारळ देताना फलाशीर्वाद

शतं जीव शरदो वर्धमनः शतं हेमन्ताऽछतमु वसन्तान् | शतमिन्द्राणी
सविता बृहस्पतिः शतायुषा हविषेमं पुनर्दुः: ||1|| आहार्ष त्वाविदं त्वा
पुनरागाः पुनर्नव | सर्वाङ्ग सर्वं ते चक्षुः सर्वमायुश्च तेऽविदम् ||2||

याः फलिनीर्या अफला अपुष्पा याश्च पुष्पिणीः | बृहस्पतिप्रसूतास्ता नो
मुञ्चन्त्वंफसः: ||3|| श्रीर्वर्चस्वं आरोग्यं आविधात् शोभमानं महीयते |
धान्यं धनं पशुं बहुपत्रलाभं शतसंवत्सरं दीर्घमायुः: ||4||
फलेन फलितं सर्वं त्रैलोक्यं सचराचरम् |
तस्माद् फलप्रदानेन सफलाश्च मनोरथाः ||5||

यजमानांना मन्त्राक्षता देताना

अर्धीदिन्द्र प्रस्थितेमा हर्विषि चनो दधिष्व पचतोत सोमम् |
प्रयस्वन्तः प्रति हर्यामसि त्वा सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः ||

पूजासमाप्ति

अनेन मया यथाज्ञानेन यथामीलितोपचारद्रव्यैः कृतपूजेन
ॐ श्रीसत्यनारायणाय साडाय सपरिवाराय प्रीयन्ताम् | प्रमादात्कुर्वतां
कर्म प्रच्यवेताध्वरेषु यत् | स्मरणादेव तद्विष्णोः संपूर्ण स्यादिति श्रुतिः |
ॐ तत्सद् ब्रह्मार्पणमस्तु |
श्रीकृष्णार्पणमस्तु | विष्णवे नमो | विष्णवे नमो | विष्णवे नमः: ||
विसर्ग विन्दुमात्राणि पदपादाक्षराणि च |
न्यूनानि चातिरिक्तानि क्षमस्व परमेश्वर ||
अपराध सहस्राणि क्रियन्तेऽहर्निश मया |

तानि सर्वाणि मे देव क्षमस्व पुरुषोत्तम ||

मध्ये मन्त्रतन्त्र स्वरवर्ण ध्यानियम न्यूनातिरिक्त लोपदोश प्रायश्चित्तार्थ
अच्युतानन्तगोविन्द नामत्रय महामन्त्रजपं करिष्ये अच्युताय नमः |
अनन्ताय नमः | गोविन्दाय नमः | ब्रिवार

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा बुद्धात्मना वा प्रकृतेस्त्वावात् |
करोमि यद्यत्सकलं परस्मै नारायणायेति समर्पयामि ||

आवाहितदेवता विसर्जनम्
यान्तु देवगणाः सर्वे पूजामादाय पार्थिवीम् |
इष्टकामप्रसिद्ध्यर्थं पुनरागमनाय च ||
आवाहितदेवता विसर्जयामि ||
ॐ तत्सद् ब्रह्मार्पणमस्तु ||

ॐ तद् सत्

नामपूजा (नाम जप)

सर्व पूजा केल्यानंतर यजमानाने पूजित देवतेचा नामजप करावा .

अथ श्रीसत्यनारायणायाष्टोत्तर शतनामपूजा करिष्ये ।

श्रीविष्णुचतुर्विङ्गशतिनामावलि:

केशवाय नमः	नारायणाय नमः	माधवाय नमः
गोविन्दाय नमः	विष्णवे नमः	मधुसूदनाय नमः
त्रिविक्रमाय नमः	वामनाय नमः	श्रीधराय नमः
हृषीकेशाय नमः	पद्मनाभाय नमः	दामोदराय नमः
सङ्कर्षणाय नमः	वासुदेवाय नमः	प्रद्युम्नाय नमः
अनिरुद्धाय नमः	पुरुषोत्तमाय नमः	अधोक्षजाय नमः
नारसिंहाय नमः	अच्युताय नमः	जनार्दनाय नमः
उपेन्द्राय नमः	हरये नमः	श्रीकृष्णाय नमः

श्रीविष्णु अष्टोत्तरशतनामावलि:

नारायणाय नमः	चतुर्भुजाय नमः	नराय नमः
देवकीशाय नमः	शौरये नमः	हृषीकेशाय नमः
चक्रपाणये नमः	शंकराय नमः	जर्नार्दनाय नमः
गरुडध्वजाय नमः	वासुदेवाय नमः	नारसिंहाय नमः
जगद्योनये नमः	महादेवाय नमः	वामनाय नमः
स्वयंभूवे नमः	ज्ञानपंचकाय नमः	भुवनेश्वराय नमः
जगन्नाथाय नमः	श्रीधराय नमः	चर्तुर्मूर्तये नमः
देवकीपुत्राय नमः	पार्थसारथे नमः	हलिने नमः
अच्युताय नमः	शेषाय नमः	शंखपाणिये नमः
हलायुधाय नमः	परंज्योतिषे नमः	सहस्रवाहवे नमः
आत्मज्योतिषे नमः	अव्यक्ताय नमः	अचंचलाय नमः

सहस्राक्षाय नमः	श्रीवत्सांकाय नमः	क्षराय नमः
अग्निलाधाराय नमः	अक्षराय नमः	सर्वलोकपतये नमः
गजेंद्रज्ञाय नमः	प्रभवे नमः	गजार्तिज्ञाय नमः
त्रिविक्रमाय नमः	केशवाय नमः	त्रिकालज्ञाय नमः
केशिमर्दनाय नमः	त्रिधामे नमः	कैटभारये नमः
करुणाकराय नमः	अविद्यारये नमः	सर्वज्ञाय नमः
कामदाय नमः	सर्वगाय नमः	कमलेक्षणाय नमः
सर्वाय नमः	कंसशत्रवे नमः	सर्वेश्वराय नमः
अघशत्रवे नमः	सर्वसाक्षिणे नमः	काकुस्थाय नमः
हयग्रीवाय नमः	खगवहनाय नमः	हरये नमः
अनीलांबुद्युतये नमः	शङ्करिणे नमः	नित्याय नमः
नित्यतृप्ताय नमः	समदृष्टये नमः	निराश्रयाय नमः
भक्तप्रियाय नमः	नित्यानंदाय नमः	जगत्पूजाय नमः
सुराध्यक्षाय नमः	सनातनाय नमः	निर्विकल्पाय नमः
परमात्मने नमः	निरंजनाय नमः	असुरांतकाय नमः
ब्रह्मण्याय नमः	सर्वभूतांतकाय नमः	पृथ्वीनाथाय नमः
अनंताय नमः	पीतवाससे नमः	अनंतविक्रमाय नमः
गुहाशयाय नमः	मायाधराय नमः	वेदगर्भाय नमः
निराधाराय नमः	विभवे नमः	सर्वाधाराय नमः
विष्णवे नमः	धराधराय नमः	श्रीमते नमः
निष्कलंकाय नमः	त्रैलोक्यभूषणाय नमः	निराभासाय नमः
यज्ञमूर्तये नमः	निष्प्रपंचाय नमः	अमेयात्मने नमः
निरामयाय नमः	वरदाय नमः	भक्तवश्याय नमः
वासवनुजाय नमः	महोदराय नमः	जितेंद्रियाय नमः
पुण्यकीर्तनाय नमः	जितक्रोधाय नमः	पुरातनाय नमः

श्रीकृष्णाष्टोत्तरशतनामावलि:

श्रीकृष्णाय नमः सच्चिदानंदविग्रहाय नमः
 नवनीतविल्पतांगाय नमः वासुदेवाय नमः
 सनातनाय नमः अनधाय नमः
 नवनीतनवाहाराय नमः पुण्याय नमः
 लीलामानुषविग्रहाय नमः पोडप्रसीसहस्रेशाय नमः
 त्रिभंगललिताकृतये यशोदावत्सलाय नमः
 नमः
 हरये नमः गोविंदाय नमः
 गोविंदापतये नमः वत्सवाट्कुचुराय नमः
 अनंताय नमः श्रीशाय नमः
 नंदगोपप्रियात्मजाय नमः तृणीकृततृणावर्ताय नमः
 यमलार्जुनभंजनाय नमः बलभद्रप्रियानुजाय नमः
 पूतनजीवितहराय नमः तमालश्यामकृते नमः
 गोपागोपीश्वराय नमः नंदब्रज जनानंदाय नमः
 कोटिसूर्यसमप्रभाय नमः तुलसीदामभूषणाय नमः
 संसाररैरिणे नमः परंज्योतिषे नमः
 यादवेन्द्राय नमः मुगारये नमः
 नरकांतकाय नमः वनमालिने नमः
 पीतवाससे नमः नरनारायणात्मकाय नमः
 कुञ्जाकृष्णांवधराय नमः गोवर्धनाचलोद्धर्त्रे नमः
 गोपालाय नमः परमपुरुषाय नमः
 अनादिब्रह्मचारिणे नमः अजाय नमः
 निरंजनाय नमः शिशुपालशिरश्छेत्रे नमः

दुर्योधनकुलांतकाय नमः कंजलोचनाय नमः विदुराकूरवरदाय नमः
 मधुघ्ने नमः विश्वरूप प्रदर्शकाय नमः मथुरानाथाय नमः
 सत्यवाचे नमः द्वारकानायकाय नमः सत्यसंकल्पाय नमः
 बलिने नमः सत्यभमारताय नमः वृदावनांतःसंचरिणे नमः
 जयिने नमः मुष्टिकासुरचाणूरमल्ल सुभद्रापूर्वजाय नमः
 युद्धविपारदाय नमः भीष्ममुक्तिप्रदाकाय नमः यज्ञभोत्रे नमः
 विष्णवे नमः जगद्गुरवे नमः दानवेन्द्रविनाशनाय नमः जगन्नाथाय नमः
 नारायणाय नमः वेणुनादविशारदाय नमः परब्रह्मणे नमः
 वृषभासुरविध्वंसिने नमः जलक्रिडासमासक्त पन्नगाशन वाहनाय नमः वाणासुरवलांतकाय नमः
 जलक्रिडासमासक्त गोपिवत्रापहारकाय नमः युधिष्ठिरप्रतिष्ठात्रे नमः वर्हिवर्हवतंसकाय नमः
 पुण्यश्लोकाय नमः पार्थसारथये नमः तीर्थपदाय नमः
 अव्यक्ताय नमः वेदवेद्याय नमः गीतामृतमहोदधये नमः
 दयानिधये नमः कालीयफणिमाणिक्य सर्वभूतात्मकाय नमः
 सर्वग्रहरूपिणे नमः रंजितश्रीपदांबुजाय नमः
 दामोदराय नमः परात्पराय नमः

अथ श्रीसत्यनारायणायाष्टोत्तर शतनामपूजा समाप्तः

श्रीकृष्णार्पणमस्तु

ॐ तद सद्

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीसत्यनारायण-कथा-प्रारंभ

अध्याय पहिला

अथ कथा ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ एकदा नैमिषारण्ये ऋषयः
शौनकादयः । पप्रच्छुर्मुनयः सर्वे सूतं पौराणिकं खलु ॥ ३ ॥ ऋषय
ऊचुः ॥ व्रतेन तपसा किं वा प्राप्यते वांछितं फलम् ॥ तत्सर्वं
श्रोतुमिच्छामः कथयस्व महामुने ॥ २ ॥ सूत उवाच ॥ नारदेनैव
संपृष्टो भगवान् कमलापतिः ॥ सुरर्षये यथैवाह तच्छृणुध्वं समाहिताः
॥ ३ ॥ एकदा नारदो योगी परानुग्रहकांक्षया ॥ पर्यटन विविधान
लोकान् मर्त्यलोकमुपागतः ॥ ४ ॥ ततो दृष्ट्वा जनान् सर्वान्नाना-
क्षेशसमन्वितान् नानायोनिसमुत्पन्नान् क्लिश्यमानान् स्वकर्मभिः
॥ ५ ॥ केनोपायेन चैतेषां दुःखनाशो भवेद् ध्रूवम् ॥ इति संचित्य
मनसा विष्णुलोकं गतस्तदा ॥ ६ ॥ तत्र नारायणं देवं शुक्रवर्णं
चतुर्भुजम् ॥ शंखचक्रमदापद्मवनभालाविभूषितम् ॥ ७ ॥

श्रीगजाननाय नमः । आतां सत्यनारायण कथेचा अर्थ सांगतोः
एकदां नैमिषारण्यांत राहणान्या शौनकादि ऋषीनीं पुराण सांगणान्या
सूतांना प्रश्न विचारला ॥ १ ॥ ऋषि विचारतात, “ हे मुनिश्रेष्ठा, मनांतील
सर्व फलें कोणत्या व्रतानें अथवा तपश्चर्येनैं मिळतात तें ऐकण्याची
इच्छा आहे, कृपा करून सांगा.” ॥ २ ॥ सूत सांगतात, —मुनीहो,
नारदांनी हाच प्रश्न भगवान् महाविष्णूना विचारला त्या वेळीं विष्णूनीं
नारदांना जें सांगितलें तेंच मी तुम्हांला सांगतों. शांत चित्तानें ऐका.
॥ ३ ॥ एकदा महायोगी नारदमुनि जनतेवर दया करावी अशा बुद्धीने
अनेक लोकांत फिरत असतां मनुष्यलोकांत (भारतांत) आले. ॥ ४ ॥
आणि मनुष्यलोकांत आपल्या पूर्वकर्मप्रमाणे अनेक योनीमध्यें जन्म
घेऊन अनंत प्रकारचीं दुःखें सर्व लोक भोगीत आहेत असें पाहून ॥ ५ ॥

कोणत्या साधनानें त्याचीं दुःखें नकी नाहीशीं होतील हा विचार करून नारदमुनि वैकुंठांत गेले. ॥६॥ त्या वैकुंठांत चार हातांत शेंख, चक्र, गवा व कमळ धारण केलेल्या व पायांपर्यंत रुक्णारी वनमाळा गळचांत घातलेल्या स्वच्छ वर्णाच्या नारायण भगवताळा फाझून त्याची स्तुति करण्याला त्यांनी आरंभ केला. ॥७॥

दृष्टा तं देवदेवेशं स्तोतं समुपचक्रमे ॥ नारद उवाच ॥ नमो वाऽमनसातीतख्यायानंतशक्तये ॥ ८॥ आदिमध्यांतहीनाय निर्गुणाय गुणात्मने ॥ सर्वेषामादिभूताय भक्तानामार्तिनाशिने ॥ ९॥ श्रुत्वा स्तोत्रं ततो विष्णुनर्वां ग्रत्यभाषत । श्रीभगवानुवाच ॥ किमर्यमागतोऽसि त्वं किं ते मनसि वर्तते ॥ कथयस्व महाभाग तत्सर्वं कथयामि ते ॥ १० ॥ नारद उवाच ॥ मर्त्यलोके जनाः सर्वे नमाङ्गेशसमन्विताः ॥ नानायोनिसमुत्पद्धाः पच्यते पापकर्माभिः ॥ ११ ॥ तत्कथं शमयेत्ताथ लघूपायेन तद्रद ॥ श्रोतुमिच्छामि तत्सर्वं कृपाऽस्ति यदि ते माय ॥१२॥ भगवानुवाच ॥ साधु पृष्ठं त्वया वन्त्स लोकानुभ्रहकांक्षया ॥ यत्कृत्वा मुच्यते मोहातच्छ्रृगुप्त्य वदामि ते ॥१३॥ ब्रतमस्ति महत्पुण्यं स्वर्गं मर्त्यं च दुर्लभम् ॥ तव खीहान्मद्या वत्स प्रकाशः कियतेऽधुना ॥१४॥

नारद म्हणाले, “ज्याचे स्वरूप, वाणी व मन यांना न कळाऱे आहे व जो अनंत शक्तिमान् आहे; जो उत्पत्ति, मध्य व नाश यांनी रहित आहे, मूळचा निर्गुण आहे व जगाच्या आरंभकाळी जो तीव्र गुणांचा स्वीकार करतो व जो सर्वांचे मूळ कारण असून भक्तांची दुःख नाहीशीं करतो त्या नारायणाला माझा नमस्कार असो.” ॥८॥ १२॥ नारदमुनींनी केलेली स्तुति ऐकून भगवान् विष्णु नारदांब्रवद्ध बोलले. भगवान् म्हणाले, “मुनिवरा, आपण कोणत्या छापासाठी आलंत तुमच्या मनांत काय आहे तें सर्व महा सांगा. मी त्यांचे सर्वप्रक उत्तर देईन.” ॥९॥ नारद म्हणाले, “हे भगवत्स, यूत्युलोकोतील सर्व लोक आपण केलेल्या पापकर्माप्रमाणें अनेक योर्नीमध्ये जन्म बेळज विविध

प्रकारचीं दुःखें भोगीत आहेत.” ॥११॥ नारद म्हणाले, “ हे भगवंता, आपली कृपा जर माझ्यावर असेल तर या सर्व दुःखी लोकांचीं सर्व दुःखें लहान अशा कोणत्या उपायांनीं नाहींशीं होतील तें सर्व सांगा. माझी ऐकण्याची इच्छा आहे.” ॥१२॥ भगवान् म्हणतात, “ हे नारदा, लोकांवर कृपा करण्याच्या हेतूनें जो तूं प्रश्न विचारलास तो फारच सुंदर आहे. म्हणून जें व्रत केल्यानें जीवांचीं सर्व दुःखें नाहींशीं होतात तें व्रत मी सांगतों. तूं श्रवण कर. ॥१३॥ हे वत्सा नारदा, तुझ्यावर माझे प्रेम असत्यामुळे स्वर्गलोकांत किंवा मनुष्यलोकांत आजपर्यंत कोणालाहि माहीत नसलेलं व महापुण्यकारक असें व्रत आज तुला सांगतों. ॥१४॥

सत्यनारायणस्यैवं व्रतं सम्यग्विधानतः ॥ कृत्वा सद्यः सुखं भुक्त्वा परत्र मोक्षमाप्नुयात् ॥१५॥ तच्छ्रुत्वा भगवद्वाक्यं नारदो मुनिरब्रवीत् ॥ नारद उवाच ॥ किं फलं किं विधानं च कृतं केनैव तद्व्रतम् ॥१६॥ तत्सर्वं विस्तरादद्भूहि कदा कार्यं हि तद्व्रतम् ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ दुःखशोकादिशमनं धनधान्यप्रवर्धनम् ॥१७॥ सौभाग्यसंततिकरं सर्वत्र विजयप्रदम् ॥ ग्रस्मिन्कस्मिन्दिने मर्यादक्षिण्यसमन्वितः ॥१८॥ सत्यनारायणं देवं यजेच्चैव निशामुखे ॥ ब्राह्मणैर्बान्धवैश्चैव सहितो धर्मतत्परः ॥१९॥ नैवेद्यं भक्तिं दद्यात्सपादं भक्ष्यमुत्तमम् ॥ रंभाफलं घृतं क्षीरं गोधूमस्य च चूर्णकम् ॥२०॥ अभावे शालिचूर्णं वा शर्करां च गुडं तथा ॥ सपादं सर्वं भक्ष्याणि चैकीकृत्य निवेदयेत् ॥२१॥

या व्रताला सत्यनारायणवत असें म्हणतात. हें व्रत विधिपूर्वक केले असतां व्रत करणारा मनुष्य या लोकीं सर्व काळ सुख भोगून शेवटीं आनंदरूप मोक्षपदास जातो.” ॥१५॥ भगवान् विष्णुंचे भाषण ऐकून नारदमुनि विष्णुंना म्हणाले, “ हे नारायणा, या व्रताचें फल काय, याचा विधि काय व हें व्रत पूर्वी कोणीं केले होतें ॥१६॥ तें सर्व विस्तार करून मला सांगा. त्याचप्रमाणे व्रत कोणत्या कालीं करावें तेहि सांगा.”

हें नारदाचें भाषण ऐकून भगवान् म्हणाले, “नारदा, हें वत दुःख, शोक यांचा नाश करणारें असून धनधान्य यांची समृद्धि करणारें आहे. ॥ १७ ॥ तसेच सोभाग्य व संतति देणारें, सर्व कार्यात विजयी करणारें, हें आहे. हें वत भक्ति व श्रद्धा यांनी युक्त होऊन ब्राह्मण व बांधव यांसह धर्मावर निष्ठा ठेवून प्रदोषकाळी (सूर्यास्तानंतर दोन तासांत) सत्यनारायणाचे पूजन करावें. ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ केळीं, दूध, हुळ्ड तूप, साखर, गब्बाचा रवा यांचा केलेला प्रसाद (सव्वा पावशेर, सव्वा अच्छेर, सव्वा शेर इत्यादि प्रमाणे करून) भक्तियुक्त अंतःकरणाने सत्यनारायणाला अर्पण करावा. ॥ २० ॥ गब्बाचा रवा न मिळेल तर तांदळाचा रवा घ्यावा. साखर न मिळेल तर गूळ घ्यावा. वरील सर्व वस्तु सव्वा या प्रमाणाने एकत्र करून त्यांचा प्रसाद सत्यनारायणाला अर्पण करावा. ॥ २१ ॥

विप्राय दक्षिणां दद्यात्कथां श्रुत्वा जनैः सह ॥ ततश्च बंधुभिः सार्धं विप्रांश्च प्रतिभोजयेत् ॥ २२ ॥ सपादं भक्षयेद्भक्त्या वृत्यगीतादिकं चरेत् ॥ ततश्च स्वगृहं गच्छेत् सत्यनारायणं स्मरन् ॥ २३ ॥ एवं कृते मनुष्याणां वांछासिद्धिर्भवेद्दृश्वम् ॥ विशेषतः कलियुगे लघू-पायोऽस्ति भूतले ॥ २४ ॥ इति श्रीस्कंदपुराणे रेवाखंडे सत्यनारायण-कथायां प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

आपले बांधव व मित्र यांसह सत्यनारायणाची कथा ऐकून ब्राह्मणाला दक्षिणा घावी व नंतर बांधव व ब्राह्मण यांसह भोजन करावें. ॥ २२ ॥ नंतर भर्तीने प्रसाद भक्षण करून सत्यनारायणासमोर गायन व वृत्य करावें. हें पूजनादि सर्व कुत्य पवित्र देवालयांत करून सत्यनारायणाचे स्मरण करीत घरीं यावें किंवा आपल्या घरीं देवघरांत पवित्र ठिकाणीं करावें. ॥ २३ ॥ पूर्वी सांगितल्याप्रमाणे भक्तिभावाने हें वत केले असतां मनुष्यांच्या सर्व इच्छा पूर्ण होतात. कलियुगांत सर्वजीवांना दुःखनाशाचा हात्त एक सोपा उपाय आहे.” ॥ २४ ॥ सत्यनारायणकथेतील प्रथम अध्याय या ठिकाणीं पुरा झाला. ॥ १ ॥ हरये नम ।

॥ प्रथमोऽध्यायः समाप्तः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीसत्यनारायण—कथा

अध्याय दुसरा

श्रीभगवानुवाच ॥ अथान्यत्संप्रवक्ष्यामि कृतं येन पुरा द्विजः ॥
कश्चित्काशीपुरे रम्ये शासीद्विप्रोऽतिनिर्धनः ॥ १ ॥ क्षुद्रद्भ्यां
व्याकुलो भूत्वा नित्यं ब्रह्माम भूतले ॥ दुःखितं ब्राह्मणं दृष्ट्वा
भगवान् ब्राह्मणं ग्रियः ॥ २ ॥ वृद्धब्राह्मणरूपस्तं पप्रच्छु द्विजमा-
दरात् । किमर्थं भ्रमसे विश्र महीं नित्यं सुदुःखितः ॥ ३ ॥ तत्सर्वं
श्रोतुमिच्छामि कथयतां द्विजसत्तम ॥ ब्राह्मण उवाच ॥ ब्राह्मणोऽ-
तिश्रिदोऽहं भिक्षार्थं वै भ्रमे महीम् ॥ ४ ॥ उपायं यदि जानासि
कृपया कथय प्रभो ॥ वृद्धब्राह्मण उवाच ॥ सत्यनारायणो विष्णु-
र्वाण्डितार्थफलपदः ॥ ५ ॥

भगवान् म्हणाले, “नारदा, हें वत पूर्वी कोणीं केलें होतें तें सांगतो
ऐक. सुंदर अशा काशीनगरांत एक दरिद्री ब्राह्मण राहत होता.
(अध्याय २ श्लोक १) भूक व तहान यांनी पीडित होऊन तो ब्राह्मण
पृथ्वीवर फिरत असे. आचारनिष्ठ व धार्मिक ब्राह्मणांवर कृपा करणारा
भगवान् त्या दुःखी ब्राह्मणाला पाहून ॥ २ ॥ भगवंतांनी वृद्ध ब्राह्मणाचें
रूप घेतलें व काशीनगरांतल्या त्या ब्राह्मणाला प्रश्न विचारला, “हे
ब्राह्मण, तूं दुःखी होऊन दररोज पृथ्वीवर कशासाठीं फिरतोस ॥ ३ ॥
तें सर्व ऐकण्याची माझी इच्छा आहे. हे ब्राह्मणप्रेष्ठा, तें तूं मला सांग.”
हे वृद्ध ब्राह्मणरूपी भगवंतांचे भाषण ऐकून तो ब्राह्मण म्हणाला, “मी
अति दरिद्री ब्राह्मण आहें. मी भिक्षा मागण्यासाठीं रोज पृथ्वीवर
फिरतो. ॥ ४ ॥ हे भगवंता, दारिद्र नाहीसें करण्याचा एखाहा उपाय
आपणांस माहीत असेल तर तो कृपा करून मला सांगा.” असें ब्राह्मणाचें
भाषण ऐकून भगवान् म्हणाले, “सत्यनारायण नांवाचा विष्णु सर्वाच्या
सर्व इच्छा पूर्ण करून मनांतील फल देणारा आहे. ॥ ५ ॥

तस्य त्वं पूजनं विप्र कुरुष्व ब्रतमुक्तमम् ॥ यत्कृत्वा सर्वदुःखेभ्यो
मुक्तो भवति मानवः ॥ ६ ॥ विधानं च ब्रतस्थापि विप्रायाभाष्य
यत्नतः ॥ सत्यनारायणो वृद्धस्तत्रैवांतरधीयत ॥ ७ ॥ तद्ब्रतं संकरि-
ष्यामि यदुक्तं ब्राह्मणे न वै ॥ इति संचित्य विप्रोऽसौ रात्रौ निद्रां न
लब्धवान् ॥ ८ ॥ ततः प्रातः समुत्थाय सत्यनारायणब्रतम् । करिष्य
इति संकल्प्य भिक्षार्थमगमद्विजः ॥ ९ ॥ तस्मिन्नेव दिने विप्रः प्रचुरं
द्रव्यमासवान् ॥ तेनैव द्वंद्वुभिः सार्थं सत्यस्य ब्रतमाचरत् ॥ १० ॥
सर्वदुःखविनिर्मुक्तः सर्वसंपत्समन्वितः ॥ बभूव स द्विजश्रेष्ठो
ब्रतस्थास्य प्रभावतः ॥ ११ ॥ ततः प्रभूति कालं च मासि मासि ब्रतं
कृतम् ॥ एवं नारायणस्येवं ब्रतं कृत्वा द्विजोन्तमः ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तो
दुर्लभं मोक्षमासवान् ॥ १२ ॥ ब्रतमस्य यदा विप्रः पृथिव्यां संकरि-
ष्यति ॥ तदैव सर्वदुःखं च मनुजस्य विनश्यति ॥ १३ ॥ एवं नारायणेनोक्तं
नारदाय महात्मने ॥ मया तत्कथितं विग्राः किमन्यत् कथयामि वः
॥ १४ ॥

अें ब्रत केले असतां मनुष्य सर्व दुःखांतून मुक्त होतो त्या सत्य-
नारायणाचे पूजनात्मक उत्तम ब्रत तूं कर.” ॥ ६ ॥ त्यानंतर ब्राह्मणाला
पूजनाचे सर्व विधान सांगून सत्यनारायण प्रभु तिथेंच गुप झाले-
॥ ७ ॥ वृद्ध ब्राह्मणाने सांगितलेले ब्रत मी अवश्य करीन असा ध्यास
दरिद्री ब्राह्मणाला लागल्यामुळे त्याला रात्री निद्रा लागली नाही. ॥ ८ ॥
नंतर तो ब्राह्मण सकाळी उठून मी आज सत्यनारायणाचे ब्रत करीन
असा मनाशी निश्चय करून गंवांत भिक्षा मागण्यासाठी गेला. ॥ ९ ॥
त्याच द्विशीं त्या ब्राह्मणाला खूप पैसा मिळाला व त्यानें पूजनाची
सर्व तयारी करून आपल्या बांधवांसह सत्यनारायणाचे पूजन केले.
॥ १० ॥ नंतर तो दरिद्री ब्राह्मण या सत्यनारायण ब्रतामुळे सर्व
दुःखांतून मुक्त झाला व धनधान्यांनी समृद्ध होऊन आनंदी झाला. ॥ ११ ॥
त्या वेळेपासून तो ब्राह्मण प्रत्येक महिन्याला सत्यनारायण ब्रत करूं
लागला व या ब्रतामुळे सर्व पापांतून मुक्त होऊन अंती दुर्लभ अक्षा
मोक्षाला गेला. ॥ १२ ॥ ब्राह्मणहो, ज्या वेळी हें सत्यनारायण ब्रत जो

१३२ : श्रीसत्यनारायण-पूजा-कथा

कोणी मनुष्य भक्तिभावानें करील त्या वेळीं त्याचें सर्व दुःख नाहींसे होईल. ॥ १३ ॥ मुनिहो, याप्रमाणे नारायण भगवन्तानें नारदांना सत्यनारायणाचें व्रत सांगितलें तेंच मी तुम्हाला सांगितलें अन्य काय सांगू ? ” ॥ १४ ॥

ऋषय ऊचुः ॥ तस्माद्विप्राच्छ्रुतं केन पृथिव्यां चरितं मुने ॥ तत्सर्व श्रोतुमिच्छामः श्रद्धाऽस्माकं प्रजायते ॥ १५ ॥ सूत उवाच ॥ गृणुध्वं मुनयः सर्वे ब्रतं येन कृतं भुवि ॥ एकदा स द्विजवरो यथा-विभवविस्तरैः ॥ १६ ॥ बंधुभिः स्वजनैः सार्थं ब्रतं कर्तुं समुद्यतः ॥ एतस्मिन्नंतरे काले काष्ठकेता समागमत् ॥ १७ ॥ बहिः काष्ठं च संस्थाप्य विप्रस्य गृहमाययौ ॥ तृष्णया पीडितात्मा च दृष्ट्वा विप्रं कृतब्रतम् ॥ १८ ॥ प्रणिषट्य द्विंशं प्राह किमिदं कियते त्वया ॥ कृते किं फलमाग्नाति विस्तराद्वद् मे प्रभो ॥ १९ ॥ विष उवाच ॥ सत्य-नारायणस्येदं ब्रतं सर्वपिस्तप्रदम् ॥ तस्य प्रसादान्मे सर्वे धनधान्यादिकं महत् ॥ २० ॥ तस्मादेतद्ब्रतं ज्ञात्वा काष्ठकेताऽतिहर्षितः ॥ पपौ जलं प्रसादं च भुक्त्वा स नगरं ययौ ॥ २१ ॥ सत्यनारायणं देवं मनसा इत्यचिंतयत् ॥ काष्ठं विक्रयतो ग्रामे प्राप्यते चाद्य यद्वनम् ॥ २२ ॥ तेनैव सत्यदेवस्य करिष्ये व्रतमुत्तमम् ॥ इति संचित्य मनसा काष्ठं धृत्वा तु मस्तके ॥ २३ ॥

ऋषि पुन्हा विचारतात, “त्या ब्राह्मणापासून हें व्रत कोणी ऐकिलें व नंतर कोणीं प्रत्यक्ष हें व्रत केलेंतें सर्व ऐकण्याची इच्छा आहे व श्रद्धा पण आहे.” ॥ १५ ॥ सूत म्हणतात, “मुनिहो, हें वत पृथ्वीवर कोणीं केलेंतें सांगतों, तें ऐका. एकदा हा ब्राह्मण आपल्यावैभवाप्रमाणे आपले बांधव व इष्टभित्र यांसह आनंदाने व भक्तीनें हें व्रत करीत असतांना लाकडें विक-णारा मोळीविक्या त्या ठिकाणीं आला. ॥ १६ ॥ १७ ॥ तो मोळीविक्या तहानेनें व्याकुळ झालेला असल्यामुळे मस्तकावरील मोळी वाहेर ठेवून ब्राह्मणाच्या घरी गेला व तो व्रत करीत आहे असें पाहून ॥ १८ ॥ त्याला नमस्कार केला व विचारले, “महाराज, आपण काय करीत आहांत ? व

हें व्रत केल्यानें काय फळ मिळते तें विस्तारपूर्वक सांगा।” ॥ १९ ॥
 ब्राह्मण म्हणाला, “ सर्वे इच्छा पूर्ण करणारें असें हें सत्यनारायणाचें व्रत
 आहे. त्याच्याच कृपाप्रसादानें मला पुष्कळ धनधान्य मिळाले आहे।”
 ॥ २० ॥ नंतर त्या मोळीविक्यानें हें व्रत समजावून घेतलें व अति आनंदानें
 प्रसाद भक्षण करून पाणी पिऊन शहरांत मोळी विकण्यासाठी गेला.
 ॥ २१ ॥ सत्यनारायणाचें चिंतन करीत लाकडाची मोळी मस्तकावर घेऊन
 या गांवांत लाकडे विकून जें द्रव्य मिळेल त्या द्रव्यानें मी सत्यनारायणाचें
 उत्तम पूजन करीन असा मनाशीं त्यानें निश्चय केला व ॥ २२ ॥ २३ ॥

जगाम नगरे रम्ये धनिनां यत्र संस्थितिः ॥ तदिने काष्ठमूल्यं च
 द्विगुणं प्राप्तवानसौ ॥ २४ ॥ ततः प्रसन्नहृदयः सुपक्वं कदलीफलम् ॥
 शर्करां घृतदुग्धे च गोधूमस्य च चूर्णकम् ॥ २५ ॥ कृत्वैकत्र सपादं
 च गृहीत्वा स्वगृहं ययौ ॥ ततो बंधून् समाहूय चकार विधिना
 ब्रतम् ॥ २६ ॥ तद्व्रतस्य प्रभावेण धनपुत्रान्वितोऽभवत् ॥ इहलोके
 सुखं भुक्त्वा चांते सत्यपुरं ययौ ॥ २७ ॥ इति श्रीस्कंदपुराणे रेवाखंडे
 श्रीसत्यनारायणब्रतकथायां द्वितीयोऽध्यायः ॥ २८ ॥

धनिक लोक ज्या नगरांत राहात होते तिथें तो गेला व त्या दिवशीं
 त्याला दुप्पट द्रव्य मिळाले ॥ २४ ॥ नंतर त्यानें आनंदी अंतःकरणानें
 उत्तम पिकलेलीं केळीं, साखर, तूप, दुध, गव्हाचारवा सवा या प्रमाणांत सरेदी
 करून आपल्या घरीं आला व आपले बांधव व इष्टमित्र यांना बोलावून
 विधिनोक्त रीतीने यथासांग सत्यनारायणाचें पूजन केले ॥ २५ ॥ २६ ॥
 या सत्यनारायणब्रताच्या प्रभावानें तो मोळीविक्या धनधान्य व पुत्र
 इत्यादि संपत्तीने युक्त झाला व या लोकांत सुख भोगून शेवटीं
 सत्यनारायण प्रभूच्या लोकीं गेला ॥ २७ ॥ या ठिकाणीं सत्यनारायण
 कथेतील दुसरा अध्याय पुरा झाला ॥ २ ॥ हरये नमः

॥ अथ द्वितीयोऽध्यायः समाप्तः ॥

१३४ : श्रीसत्यनारायण-पूजा-कथा

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीसत्यनारायण-कथा

अध्याय तिसरा

सूत उवाच ॥ पुनरेऽपवश्यामि शृणुध्वं मुचिसन्तमाः ॥ पुरा
चोल्कामुखो नाम वृपश्चासीन्महीपतिः ॥ १ ॥ जितेंद्रियः सत्यवादी
यत्त्वा देवालयं प्रति ॥ दिने दिने धनं दत्त्वा द्विजान् संतोषयन् सुधीः
॥ २ ॥ भार्या तस्य प्रसुगधा च सरोजवदना सती ॥ भद्रशीला नदातीरे
सत्यस्य ब्रतमाचरत् ॥ ३ ॥ एतस्मिन्नंतरे काले साधुरेकः समागतः ॥
वाणिज्यार्थं बहुधनैरनेकैः परिपूरितः ॥ ४ ॥ नावं संस्थाप्य तत्तीरे
ज्ञाम वृपतिं प्रति ॥ दृष्ट्वा स ब्रतिनं भूपं पप्रच्छ विनयान्वितः ॥ ५ ॥
साधुरुचाच ॥ किमिदं कुरुषे राजन् भक्तियुक्तेन चेतना ॥ प्रकाशं
कुरु तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि सांप्रतम् ॥ ६ ॥

सूत सागतात, “ऋषीहो, याविषयीं आणसी एक कथा सांगतौं ती
ऐका। पूर्वीं या पृथ्वीवर उल्कामुख नांवाचा एक सर्वभौम राजा होता.
॥ १ ॥ तो राजा जितेंद्रिय व सत्य बोलणारा, भक्तिमान् व बुद्धिमान् होता.
तो देवक्ळांत जाऊन प्रत्येक दिवशीं ब्राह्मणांना द्रव्य देऊन संतुष्ट करीत
जासे। ॥ २ ॥ त्याची भार्या पतिव्रता, सुंदरवदना व अत्यंत रूपवान् होती.
एके दिवशीं तो राजा खीसह नदीचे तीरावर सत्यनारायणाचे पूजन करीत
होता। ॥ ३ ॥ त्या वेळीं साधुवाणी व्यापारासाठी पुष्कल द्रव्य घेऊन राजा
पूजन करीत होता त्या ठिकाणी आला, ॥ ४ ॥ व नौका नदीच्या
तीरावर उभी करून राजाच्या जवळ आला व ब्रत करणाऱ्या राजाला
पाहून अत्यंत विनयानें विचारूं लागला। ॥ ५ ॥ साधुवाणी म्हणाला,
“हे राजा, भक्तियुक्त अंतःकरणानें हें तूं काय करीत आहेस तें सविस्तर
मला सांग. माझी ऐकण्याची इच्छा आहे.” ॥ ६ ॥

राजोवाच ॥ पूजनं कियते साधो विष्णोरतुलतेजसः ॥ ब्रतं च
स्वज्जनैः सार्वं पुत्राद्यावात्मिकाम्ब्यया ॥ ७ ॥ भूपस्य वचनं श्रुत्वा साधुः

ग्रोवाच सादरम् ॥ सर्वं कथय मे राजन् करिष्येऽहं तवोदितम् ॥ ८ ॥
 ममापि संततिनास्ति एतस्माज्जायते ध्रुवम् ॥ ततो निवृत्य वाणि-
 ज्यात् सानंदो गृहमागतः ॥ ९ ॥ भार्यायै कथितं सर्वं ब्रतं संतति-
 दायकम् ॥ तदा ब्रतं करिष्यामि यदा मे संततिर्भवेत् ॥ १० ॥ इति
 लीलावतीं प्राह पत्नीं साधुः ससन्तमः ॥ एकस्मिन्दिवसे तस्य भार्या
 लीलावतीं सती ॥ ११ ॥ भर्तृयुक्तानंदचिन्ताऽभवद्वर्मपरायणा ।
 गर्भिणी साऽभवत्तस्य भार्या सत्यप्रसादतः ॥ १२ ॥ दशमे मासि वै
 तस्याः कन्यारन्मजायत ॥ दिने दिने सा ववृधे शुक्लपक्षे यथा शशी
 ॥ १३ ॥ नान्ना कलावतीं चेति तन्नामकरणं कृतम् ॥ ततो लीलावतीं
 प्राह स्वामिनं मधुरं वचः ॥ १४ ॥

राजा म्हणाला, “हे साधो, पुत्र, धन इत्यादि प्राप व्हावें या हेतुनें
 अतुल तेजस्वी, सर्वं मनोरथं पूर्णं करणान्या सत्यनारायणं विष्णुचे
 पूजनात्मक व्रत मी बांधवांसह करीत आहें.” ॥ ७ ॥ राजाचें हें वाक्य
 ऐकून अत्यंत आदरानें साधुवाणी म्हणाला, “महाराज आपण हें व्रत
 विस्तार करून मला सांगा; जसें सांगाल तसें मी करीन. ॥ ८ ॥ मला
 पण संतति नाहीं. ती या व्रतामुळे नकी होईल.” असें बोलून
 व्यापारासाठीं अन्य गांवीं न जातां आनंदानें साधुवाणी घरीं परत आला,
 ॥ ९ ॥ व त्यानें संतति देणारें हें व्रत आपल्या भार्येला सांगितलें. ज्या
 वेळीं मला संतति होईल त्या वेळीं मी सत्यनारायणाचें व्रत करीन असा
 नवस पण त्यानें केला. ॥ १० ॥ अशा प्रकारचे व्रत शीलवान् साधु
 वाण्यानें आपल्या लीलावतीं नांवाच्या भार्या आनंदी अंतःकरणानें
 पतीची सेवा करीत असतां, सत्यनारायणाच्या कृपाप्रसादानें गर्भवती
 झाली. ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥ नंतर तिला दहावा महिना मुरु होतांच एक
 कन्यारत्न झालें. ती कन्या शुक्ल पक्षांतील चंद्राप्रमाणे प्रत्येक दिवशी
 वाढूं लागली व म्हणूनच तिचें नांव कलावती असें ठेवले. नंतर कांहीं
 दिवसांनीं त्या लीलावतींनें साधु वाण्याला गोड वाणीनें प्रश्न विचारला.
 ॥ १३ ॥ ॥ १४ ॥

न करोषि किमर्थं वै पुरा संकल्पितं ब्रतम् ॥ साधुरुचाच ॥ विवाह-
समये त्वस्याः करिष्यामि ब्रतं प्रिये ॥ १५ ॥ इति भार्या समाश्वास्य
जगाम नगरं प्रति ॥ ततः कलावती कन्या विवृधे पितृवेशमनि ॥ १६ ॥
दृश्वा कन्यां ततः साधुर्नगरे सखिभिः सह ॥ मंत्रयित्वा द्रुतं द्रुतं प्रेष-
यामास धर्मवित् ॥ १७ ॥ विवाहार्थं च कन्याया वरं श्रेष्ठं विचारय ॥
तेनाज्ञानश्च दृतोऽसौ कांचनं नगरं यद्यो ॥ १८ ॥ तस्मादेकं वणिकपुत्रं
समादायागतो हि सः ॥ दृश्वा तु सुंदरं बालं वणिकपुत्रं गुणान्वितम्
॥ १९ ॥ ज्ञातिभिर्बधुभिः सार्धं परितुष्टेन चेतसा ॥ इत्वान् साधुः
पुत्राय कन्यां विधिविधानतः ॥ २० ॥ ततोऽभाग्यवशात्तेन विस्मृतं
ब्रतमुत्तमम् । विवाहसमये तस्यास्तेन रघुर्वभवत्प्रभुः ॥ २१ ॥ ततः
कालेन नियतो निजकर्मविशारदः ॥ वाणिज्यार्थं गतः इीश्वं जामातृ-
सहितो वणिक ॥ २२ ॥

“महाराज, पूर्वी नवस केलेले सत्यनारायणाचे वत आपण कां करीत
नाहीं ?” असा तिचा प्रश्न ऐकून साधुवाणी म्हणाला, “हे प्रिये, कला-
वतीच्या लग्नाच्या वेळी हें सत्यनारायणाचे वत मी करीन.” ॥ १५ ॥
अशा प्रकारे भार्येचे समाधान करून व्यापारासाठी साधुवाणी दुसऱ्या
गांवाला निघून गेला. त्याची कन्या कलावती गुणांनी व वयानें मोठी होऊं
लागली. ॥ १६ ॥ साधु वाण्यानें आपली मुलाळी लग्नाला योग्य झाली आहे
असे पाहून मित्रमंडळीबरोबर विचार केला व लगेच उत्तम वर शोधण्या-
साठी एका दृताला आज्ञाकेली. तो द्रूत आज्ञेप्रमाणे वर शोधण्यासाठी
कांचन नांवाच्या नगराला आला. ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ नंतर तो द्रूत एका
वाण्याच्या मुलाला घेऊन परत आला; त्यावेळीं सर्वगुणसंपन्न व सुंदर अशा
वाण्याच्या मुलाला पाहून ॥ १९ ॥ त्या साधुवाण्यानें आपल्या ज्ञाति-
बांधवांसह आनंदी अंतःकरणानें त्या वैश्यपुत्राला विधियुक्त कन्यादान
केले. ॥ २० ॥ त्या विवाहाचे वेळी दुदैवानें पूर्वी नवस केलेले
सत्यनारायणाचे वत करण्यास तो विसरला. त्यामुळे त्याचेवर भगवान्
रागावले. ॥ २१ ॥ नंतर तो व्यापारांत चतुर असणारा साधुवाणी
कालाच्या प्रेरणेप्रमाणे व्यापारासाठी जांव्यासह निघून गेला. ॥ २२ ॥

रत्नसारपुरे रम्ये गत्वा सिंधुसमीपतः ॥ वाणिज्यमकरोत् साधु-
र्जामात्रा श्रीमता सह ॥ २३ ॥ तौ गतौ नगरे चंद्रकेतोनृपस्य च ॥
एतास्मिन्नेव काले तु सत्यनारायणः प्रभुः ॥ २४ ॥ भ्रष्टप्रतिज्ञामालोक्य
शापं तस्मै प्रदत्तवान् ॥ दारुणं कठिनं चास्य महददुःखं भविष्यति
॥ २५ ॥ एकस्मिन् दिवसे राज्ञो धनमादाय तस्करः ॥ तत्रैव
चागतश्चौरो वणिजौ यत्र संस्थितौ ॥ २६ ॥ तत्पश्चाद्वावकान् दूतान्
दृष्ट्वा भीतेन चेतसा ॥ धनं संस्थाप्य तत्रैव स तु शीघ्रमलक्षितः
॥ २७ ॥ ततो दूताः समायाता यत्रास्ते सज्जनो वणिक् ॥ दृष्ट्वा वृपधनं
तत्र बद्ध्वा दूतैर्विकसुतौ ॥ २८ ॥ हर्षेण धावमानाश्च ऊरुरूप-
समीपतः ॥ तस्करौ द्वौ समानीतौ विलोक्याज्ञापय प्रभो ॥ २९ ॥
राजाज्ञामास्ततः शीघ्रं दृढं बद्ध्वा तु तावुभौ ॥ स्थापितौ द्वौ महादुर्गे
कारागरेऽविचारतः ॥ ३० ॥

आणि सिंधु नदीच्या जवळ असणाऱ्या रम्य अशा रत्नपुरामध्यें
जाऊन आपल्या श्रीमान् जांवयासह तो साधु वाणी व्यापार करूं लागला.
॥ २३ ॥ ते दोघे चंद्रकेतूच्या नगरांत व्यापार करीत असतां कांहीं
काल उत्तम गेला. इतक्यांतच सत्यनारायणप्रभूनीं हा वाणी आपल्या
सत्यनारायणपूजनाच्या प्रतिज्ञेपासून भ्रष्ट झाला आहे म्हणून याला
भयंकर दुःख प्राप्त होवो असा शाप दिला. ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ शाप
दिल्यानंतर थोड्याच दिवसांत चंद्रकेतूच्या राजवाड्यांत चोरी झाली न
तो चोर चोरलेले द्रव्य घेऊन साधु वाणी ज्या ठिकाणीं राहात होता
त्या ठिकाणीं आला. ॥ २६ ॥ आपल्या मागून राजदूत येत आहेत
असें पाहून तो चोर घावरला व चोरलेले द्रव्य साधुवाण्याच्या दारा-
जवळ टाकून तो चोर पकून गेला. ॥ २७ ॥ इतक्यांत ते राजदूत
सज्जन साधुवाणी ज्या ठिकाणीं राहात होता त्या ठिकाणीं आले व
त्यांनीं चोरीस गेलेले राजद्रव्य त्या ठिकाणीं पाहिले व हेच ते चोर
आहेत असें समजून त्या दोघांस बांधलें; ॥ २८ ॥ व आनंदानें धावत
धावत त्या दोघांना राजाजवळ आणले व म्हणाले, “महाराज, आपले

द्रव्य चोरलेले हे पाहा दोन चोर आपणांसमोर आणले आहेत, आज्ञा करावी.” ॥ २९ ॥ राजाने विशेष विचार न करतांच त्यांना बंदिशाळेत टाकण्याची आज्ञा केली व लोच राजदूतांनीं त्या दोघांना बेळ्या घालून किलुत्यांतील कारागुहांत टाकले. ॥ ३० ॥

मायया सत्यदेवस्य न श्रुतं कैस्तयोर्वचः ॥ अतस्तयोर्वर्णं राज्ञा गृहीतं चंद्रकेतुना ॥ ३१ ॥ तच्छापाच्च गृहे तस्य भार्या चैवातिदुःखिता ॥ चौरेणापहृतं सर्वं गृहे यच्च स्थितं धनम् ॥ ३२ ॥ आधिव्याधिसमायुक्ता क्षुत्पिपासादिदुःखिता ॥ अन्नर्चितापरा भूत्वा बभ्राम च गृहे गृहे ॥ ३३ ॥ कलावती तु कन्यापि बभ्राम प्रतिवासरम् ॥ एकस्मिन्दिवसे जाता क्षुधार्ता द्विजमन्दिरम् ॥ गत्वाऽपश्यद व्रतं तत्र सत्यनारायणस्य च ॥ ३४ ॥ उपविश्य कथां श्रुत्वा वरं प्रार्थितवत्यपि ॥ प्रसादभक्षणं कृत्वा ययौ रात्रौ गृहं प्रति ॥ ३५ ॥ माता कलावतीं कन्यां पृच्छुयामास प्रेमतः ॥ पुत्रि रात्रौ स्थिता कुत्र ईं ते मनसि वर्तते ॥ ३६ ॥ कन्या कलावती प्राह मातरं प्रति सत्वरम् ॥ द्विजालये व्रतं मातर्दृष्ट्यं वांछितसिद्धिदम् ॥ ३७ ॥

त्या वेळी आम्ही चोर नाहीं असें ते म्हणत होते, परंतु सत्यदेवाच्या मायेमुळे त्यांचे बोलणे कोणी ऐकले नाहीं; उलट साधुवाण्याचेंच सर्व द्रव्य जस केलें. ॥ ३१ ॥ सत्यनारायणाच्या शापामुळे साधुवाण्याच्या भार्येला फार दुःख झालें व त्याच्या घरांतील सर्व द्रव्य चोरांनीं चोरले. ॥ ३२ ॥ तेव्हांपासून मानसिक दुःख व रोग यांनीं व्याप्त होऊन क्षुधा व वृषा यांनीं दुःखी झालेली साधुवाण्याची भार्या प्रत्येक घरीं भिक्षा मागण्यासाठीं फिरूं लागली. ॥ ३३ ॥ साधुवाण्याची मुलगी कलावती पण घरोघर भिक्षा मागूं लागली. एक दिवस ती कलावती भुकेनै व्याकूल झालेली अशी एका ब्राह्मणाच्या घरीं गेली व त्या ठिकाणीं तिनैं सत्यनारायणाचे पूजन चाललेले पाहिलें, ॥ ३४ ॥ आणि तेथें बसली व नंतर कथा ऐकून सत्यनारायणप्रभूची दुःखनिवारणासाठीं प्रार्थना केली व प्रसाद भक्षण करून आपल्या घरीं गेली. ॥ ३५ ॥ त्या वेळीं फार रात्र

झाली होती. त्यामुळे आईने कलावतीस प्रेमानें असें विचारले कीं, “हे मुली, तू इतकी रात्र होईपर्यंत कोठें होतीस ? तुझ्या मनांत काय विचार चालू आहे ?” तें ऐकून कलावती म्हणाली, “ हे आई, मी एका ब्राह्मणाच्या घरीं सर्व इच्छा पूर्ण करणारें व्रत पाहिले.” ॥३६॥ ॥३७॥

तच्छ्रुत्वा कन्यकावाक्यं व्रतं कर्तुं समुद्यता ॥ सा मुदा तु वणि-
भार्या सत्यनारायणःय च ॥ ३८ ॥ व्रतं चके सैव साध्वी बंधुभिः
स्वजनैः सह ॥ भर्तृजामातरौ क्षिप्रमागच्छेतां स्वमाश्रमम् ॥ ३९ ॥
अपराधं च मे भर्तुर्जामातुः क्षन्तुमर्हसि ॥ इति दिव्यं वरं वन्ने सत्य-
देवं पुनः पुनः ॥ व्रतेनानेन तुष्टोऽसौ सत्यनारायणः प्रभुः ॥४०॥ दर्श-
यामास स्वमं हि चन्द्रकेतुं वृषोत्तमम् । बंदिनौ मोचय प्रातर्वणिजौ
वृपसन्तम ॥४१॥ देवं धनं च तसर्वं गृहीतं यत्त्वयाऽधुना ॥ नो चेत्यां
नाशयिष्यामि सराज्यधनपुत्रकम् ॥४२॥ एवमाभाष्य राजानं ध्यान-
गम्योऽभवत्प्रभुः ॥ ततः प्रभातसमये राजा च स्वजनैः सह ॥४३॥
उपविश्य सभामध्ये प्राह स्वमं जनं प्रति । बद्धौ महाजनौ शीघ्रं मोच-
यधं वणिकसुतौ ॥४४॥ इति राज्ञो वचः श्रुत्वा मोचयित्वा महा-
जनौ ॥ समानीय वृपस्याग्रे प्राहुस्ते विनयान्विताः ॥४५॥

मुलीचे वाक्य ऐकून आनंदी झालेली साधुवाण्याची भार्या सत्य-
नारायणाचे व्रत करण्यास तयार झाली ॥३८॥ व त्या पतिव्रता अस-
णाऱ्या साधुवाण्याच्या भार्येने आपला पति व जांवई लवकर घरीं येवोत
असा संकल्प करून बांधव व इतर आसजन यांसह सत्यनारायणाचे
पूजन केले ॥३९॥ व ‘हे भगवंता, माझ्या पतीचे व जांवयाचे अपराध
क्षमा करण्यास आपण समर्थ आहांत’ अशी सत्यनारायणाची प्रार्थना
केली. त्या वेळीं भगवान् सत्यनारायण वतानें संतुष्ट झाले. ॥४०॥ नंतर
चन्द्रकेतूच्या स्वप्रांत जाऊन त्यांनीं सांगितले, “हे वृपश्रेष्ठा, तू जे
दोन वाणी बंदिशाळेत टाकले आहेस ते सकाळीं सोडून दे. ॥४१॥
तसेच हे राजा, तू अं त्यांचे धन घेतले आहेस तें त्यांचे त्यांना परत
दे. ॥४२॥ असें जर तूं न करशील तर धन, पुत्र व राज्य यांसह तुझा

नाश करीन.” असें राजास स्वप्रांत सांगून सत्यनारायण भगवान् अदृश्य झाले. नंतर प्रातःकाळीं राजानें सभेमध्ये बसून स्वजनांसह सर्वाना तें स्वप्र सांगितले व जे दोन वाणी आपण बंदिशाळेत टाकले आहेत त्यांना लवकर मुक्त करा अशी दूतांना आज्ञा केली. ॥४३॥४४॥ दूतांनीं राजाच्या आज्ञेप्रभाणे साधुवाणी व त्याचा जांवई या दोघांना बंधमुक्त करून राजाच्या समोर आणले व हात जोडून नम्रतेने म्हणाले, ॥४५॥

आनीतौ द्वौ वणिकपुत्रौ मुक्तौ निगडबंधनात् ॥ ततो महाजनौ नत्वा चंद्रकेतुं वृपोत्तमम् ॥४६॥ स्मरंतौ पूर्ववृत्तान्तं मोचतुर्भय-विह्वलौ ॥ राजा वणिकसुतौ वीक्ष्य वचः प्रोवाच सादरम् ॥४७॥ दैवात्प्राप्तं महद्वृःखमिदानीं नास्ति वै भयम् ॥ सदा निगडसंत्यां क्षौरकर्माद्यकारयत् ॥४८॥ वस्त्रालंकरणं दत्त्वा परितोष्य नृपश्च तौ ॥ पुरस्कृत्य वणिकपुत्रौ वचसाऽतोषयच्छृशम् ॥४९॥ पुरा हृतं तु यद्ग्रद्वयं द्विगुणीकृत्य दत्तवान् ॥ प्रोवाच तौ ततो राजा गच्छ साधो निजाश्रमम् ॥५०॥ राजानं प्रणिपत्याह गंतव्यं त्वत्प्रसादतः ॥५१॥ इति श्रीस्कंदपुराणे रेवाखंडे सत्यनारायणव्रतकथायां तृतीयोऽध्यायः ॥३॥

“ महाराज, आपल्या आज्ञेप्रभाणे बंदिशाळेतून मुक्त करून दोनहि वैश्यपुत्र आणले आहेत.” नंतर साधुवाणी व त्याचा जांवई यांनी चन्द्रकेतु राजाला नमस्कार केला व पूर्वांचा वृत्तान्त आठवून शिक्षेच्या भीतीमुळे त्यांनी कांहींच भाषण केले नाहीं. ॥४६॥ त्या दोघा वाण्यांना पाहून चंद्रकेतु राजा आदरानें म्हणाला, “वैश्यहो, तुमच्या दैवयोगानें तुम्हांला दुःख भोगावें लागले. आतां भीति नाहीं.” असें बोलून त्यांच्या बेढचा काढवून क्षौरकर्म व मंगलस्नान करविले. ॥४७॥४८॥ नंतर त्या दोघांना वस्त्र व अलंकार देऊन गौरव केला व नम्र भाषणानें त्यांना अत्यंत संतुष्ट केले. ॥४९॥ व त्या वाण्यांचे जें द्रव्य घेतले होतें तें त्यांना दुप्पट करून दिले व म्हणाला, “ हे साधो, आपण आपल्या घरीं जा.”

नंतर त्या दोघांनी राजाला नमस्कार केला व म्हणाले, “आम्ही आपल्या कृपेने धरी जातो.” ॥५०॥५१॥ या ठिकाणी सत्यनारायण कथेंतील तिसरा अध्याय पुरा झाला ॥ ३ ॥ हरये नमः ॥

॥ इति तृतीयोध्यायः समाप्तः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीसत्यनारायण-कथा

अध्याय चौथा

सूत उवाच ॥ यात्रां तु कृतवान् साधुर्मगलायनपूर्विकाम् ॥ ब्राह्मणाय धनं दत्त्वा तदा तु नगरं यथौ ॥ १ ॥ कियद्वूरे गते साधौ सत्यनारायणः प्रभुः ॥ जिह्वासां कृतवान् साधो किमस्ति तव नौस्थितम् ॥ २ ॥ ततो महाजनौ मत्तौ हेलया च प्रहस्य वै ॥ कथं पृच्छासि भो दंडिन् मुद्रां नेतुं किमिच्छुसि ॥ ३ ॥ लतापत्रादिकं चैव वर्तते तरणौ मम ॥ निष्ठुरं च वचः श्रुत्वा सत्यं भवतु ते वचः ॥ ४ ॥ एवमुक्त्वा गतः शींगं दंडीं तस्य समीपतः ॥ कियद्वूरे ततो गत्वा स्थितः सिंधुसमीपतः ॥ ५ ॥ गते दंडिनि साधुश्च कृतनिःयक्रियस्तदा ॥ उत्थितां तरणीं हृष्टा विस्मयं परमं यथौ ॥ ६ ॥

नंतर साधुवाण्यानें आपणांस वाटेंत विघ्नें येऊ नयेत म्हणून ब्राह्मणांस दक्षिणा देऊन आशीर्वाद घेतला व जांवयासह स्वतःचे नगरास गेला. ॥ १ ॥ तो साधुवाणी कांहीं थोडा दूर गेल्यावर संन्यासवेष धारण करण्यास त्या सत्यनारायणप्रभूंनीं साधुवाण्याची परीक्षा करण्यासाठीं “हे साधो, या तुझ्या नौकेत काय आहे तें सांग” असा प्रश्न विचारला. ॥ २ ॥ धनानें उनमत्त झालेले ते दोन वाणी त्याची निंदा करून हसूं लागले व म्हणाले, “संन्यासीबुवा, आमचें द्रव्य नेण्याची तुमची इच्छा आहे काय? ॥ ३ ॥ आमची नौका वेली व पानें यांनी भरलेली आहे.” असें साधुवाण्याचें

उन्मत्तपणाचे वाषण ऐकून भगवान् म्हणाले, “तुझें बोलणे सरें होवो.” ॥४॥
असें बोलून संन्यासवेष धारण करणारे भगवान् तेथून निघून गेले
व तिथून थोड्याच अंतरावर असलेल्या समुद्राच्या तीरावर बसले. ॥५॥
संन्यासी दूर गेल्यावर साधुवाण्यानें आपले नित्यकर्म केले व नौकेकडे
गेला आणि पाहिले तों हलकेपणामुळे नौका वर आलेली पाहून साधुवाणी
आश्चर्यचकित झाला. ॥६॥

दृष्टा लतादिकं चैव मूर्च्छिता न्यपतञ्जुवि ॥ लब्धसंज्ञो वणिकपुत्र-
स्ततश्चितान्वितोऽभवत् ॥७॥ तदा तु दुहितुःकांतो वचनं चेदमब्रवीत् ॥
किमर्थं कियते शोकः शापो दत्तश्च दिंडिना ॥ ८॥ शक्यते तेन सर्वं हि
कर्तुं चाच न संशयः ॥ अतस्तच्छरणं यामो वांछितार्थो भविष्यति ॥९॥
जामातुर्वचनं श्रु वा तत्सकाशं गतस्तदा ॥ दृष्टा च दिंडिनं भक्त्या
नत्वा प्रोवाच सादरम् ॥१०॥ क्षमस्व चापराधं मे यदुक्तं तव
सञ्चिर्धा । एवं पुनः पुनर्नत्वा महाशोकाकुलोऽभवत् ॥ ११॥ प्रोवाच
वचनं देढी विलंपतं विलोक्य च ॥ मा रोदीः शृणु मद्राक्यं मम
पूजाबहिर्मुखः ॥ १२॥ ममाज्ञया च दुर्बुद्धे लब्धं दुःखं सुहुर्मुहुः ॥
तच्छ्रुत्वा भगवद्राक्यं स्तुतिं कर्तुं समुद्यतः ॥ १३॥ साधुरुवाच ॥
त्वन्मायामोहिताः सर्वे ब्रह्माद्याख्यिदिवौकसः ॥ न जानन्ति गुणान् रूपं
तवाश्चर्यमिदं प्रभो ॥ १४॥

नौकेत वेळी व पानें पाहून तो साधुवाणी मूर्च्छा येऊन जमिनीवर
पडला. नंतर थोड्या वेळानें सावध होऊन चिंता करूं लागला. ॥७॥ त्या
वेळीं साधुवाण्याचा जांवई म्हणाला, “महाराज, आपण शोक कां
करतां? संन्याशानें जो आपणांस शाप दिला त्यामुळेच हा सर्व प्रकार
घडला आहे. ॥८॥ तो संन्यासी पाहिजे तें करण्यास समर्थ आहे, म्हणून
आपण त्याला शरण जाऊ म्हणजे आपले सर्व मनोरथ पूर्ण होतील.” ॥९॥
असें जावयाचे भाषण ऐकून साधुवाणी यतीजवळ गेला व त्याला पाहून
भक्तीने नमस्कार केला व आदरानें बोलूं लागला. ॥१०॥ “महाराज,
मी जे आपल्याजवळ सोटें बोललों त्या अपराधाची क्षमा करा,” असें

म्हणून पुनः पुनः नमस्कार केला व तो साधुवाणी अतिशय दुःखी झाला. संन्यासवेषधारी भगवान् शोक करणाऱ्या साधुवाण्याला म्हणाले, “शोक करूँ नको. ॥ ११ ॥ मी सांगतों तें ऐक. तू माझ्या पूजनाविषयीं पराङ्मुख आहेस ॥ १२ ॥ व म्हणूनच माझ्या आजेनें तुला वारंवार दुःख प्राप्त झाले.” हें एकून साधुवाणी भगवंताची स्तुति करूँ लागला. ॥ १३ ॥ साधुवाणी म्हणाला, “तुझ्या मायेनें मोहित झालेले ब्रह्मादिक देवहि तुझे गुण व रूप हें जाणू शकत नाहीत. हे प्रभो, हें आश्वर्य आहे. ५ १४ ॥

मूळोऽहं त्वां कथं जाने मोहितस्तव मायथा ॥ प्रसीद पूजयिष्यामि यथाविभवविस्तरैः ॥ १५ ॥ पुरा वित्तं च तत्सर्वं त्राहि मां शरणा-गतम् ॥ श्रुत्वा भक्तियुतं वाक्यं परितुष्टो जनार्दनः ॥ १६ ॥ वरं च वांच्छितं इत्वा तत्रैवांतर्दिघे हरिः ॥ ततो नावं समारुद्ध्य द्वृष्टा वित्तप्रपू-रिताम् ॥ १७ ॥ कृपया सत्यदेवस्थ सफलं वांच्छितं मम ॥ इत्युक्त्वा स्वजनैः सार्धं पूजां कृत्वा यथाविधि ॥ १८ ॥ हर्षेण चाभवत्पूर्णं सत्यदेवप्रसादतः । नावं संयोज्य यत्नेन स्वदेशगमनं कृतम् ॥ १९ ॥ साधुर्जामातरं प्राह पश्य रत्नपुरीं मम ॥ दूतं च प्रेषयामास निज वित्तस्थ रक्षकम् ॥ २० ॥ दूतोऽसौ नगरं गत्वा साधुभार्या विलोक्य च ॥ प्रोवाच वांच्छितं वाक्यं नत्वा बद्धांजलिस्तदा ॥ २१ ॥ निकटे नगरस्यैव जामात्रा सहितो वणिक् ॥ आगतो बंधुवर्गेश्च वित्तश्च बहुभिर्युतः ॥ २२ ॥ श्रुत्वा दूतमुखाद्वाक्यं महार्हवती सती ॥ सत्यपूजां कुरुष्वेति प्रोवाच तनुजां प्रति ॥ ब्रजामि शीघ्रमागच्छु साधुसंदर्शनाय च ॥ २३ ॥

तुमच्या मायेनें मोहित झालेला मी मूर्ख आहें. मी आपणांस कसा जाणेन? माझ्यावर कृपा करा. मी यथाशक्ति आपलें पूजन करीन. ॥ १५ ॥ मी आपणांस शरण आलों आहें. माझें रक्षण करा. माझें पूर्वीचें द्रव्य मला मिळावें,” असें साधुवाण्याचें भक्तिभावयुक्त वाक्य ऐकून भगवान् संतुष्ट झाले; ॥ १६ ॥ व साधुवाण्याला इच्छित वर देऊन अदृश्य झाले. नंतर साधुवाण्यानें नौकेवर जाऊन पाहिलें तों

१४४ : श्रीसत्यनारायण-पूजा-कथा

पूर्वोप्रिमाणे नौका द्रव्यानें भरलेली आहे असें दिसलें; ॥ १७ ॥ व सत्य-
नारायणाच्या कुपेनेच हैं सर्व मला मिळालें असें म्हणून साधुवाण्यानें
आपल्या बांधवांसह सत्यनारायणाचें यथासांग पूजन केले, ॥ १८ ॥
व सत्यनारायणाच्या कुपाप्रसादानें आनंदी ज्ञाला व प्रयत्नानें नौका
नदींत लोटून आपल्या घरी गेला. ॥ १९ ॥ नंतर साधुवाणी जांवयाला
म्हणाला, “ही पाहा माझी रत्नपुरीनगरी.” असें बोलून द्रव्याचें रक्षण
करणारा एक दृत घरीं पाठविला. ॥ २० ॥ तो दृत नगरांत गेला व
साधुवाण्याच्या भार्येला पाहून त्यानें नमस्कार केला व हात जोडून
तिळा अपेक्षित असणारें वाक्य बोलूं लागला. ॥ २१ ॥ तो म्हणाला,
“बांधव व पुष्टकळ द्रव्य यांसह साधुवाणी जांवयाला वरोवर घेऊन
आपल्या नगराच्या जवळ आले आहेत.” ॥ २२ ॥ असें दृताचें वाक्य
ऐकून आनंदी ज्ञालेल्या साधुवाण्याच्या भार्येने मुलीला सत्यनारायणाची
पूजा कर असें सांगितले व आपण लवकर पतिदर्शन साठी गेली. ॥ २३ ॥

इति मातृवचः श्रुत्वा व्रतं कृत्वा समाप्य च ॥ प्रसादं च परित्यज्य
गता साऽपि पर्ति प्रति ॥ २४ ॥ तेन रूष्टः सत्यदेवो भर्तारं तरणीं
तथा । संहृत्य च धनैः सार्धं जले तस्यावमज्जयत ॥ २५ ॥ ततः
कलावती कन्या न विलोक्य निजं पतिम् ॥ शोकेन महता तत्र
रुदीती चापतश्चुवि ॥ २६ ॥ दृष्टा तथाविधां नावं कन्यां च वहुदुःखिताम् ॥ २७ ॥ भर्तिने मनसा साधुः किमाश्र्यमिदं भवेत् ॥ चिंत्य-
मानाश्च ते सर्वे वभूवुस्तरिवाहकाः ॥ २८ ॥ ततो लीलावती कन्यां
दृष्टा सा विह्वलाऽभवत् । विललापातिदुःखेन भर्तारं चेदमब्रवीत् ॥ २९ ॥
इवानीं नौकया सार्धं कथं सोऽभूदलक्षितः ॥ न जाने कस्य
देवस्य हेलया चैव सा हता ॥ ३० ॥ सत्यदेवस्य माहात्म्यं ज्ञातुं वा
केन शक्यते ॥ इत्युक्त्वा विललापैव ततश्च स्वजनैः सह ॥ ३१ ॥
ततो लीलावती कन्यां क्रोडे कृत्वा रुरोद्द ह ॥ ३२ ॥ ततः
कलावती कन्या नष्टे स्वामिनि दुःखिता ॥ गृहीत्वा पाढुके तस्यानुग्रहं
च मनो दधे ॥ ३३ ॥

आईचे वाक्य ऐकून तिनें सत्यनारायणाचे बत पूर्ण केले परंतु प्रसाद भक्षण न करतां पतिदर्शनासाठी उत्सुक झालेली ती तशीच मेली. ॥ २४ ॥ त्यामुळे रागावलेल्या सत्यनारायणप्रभूनीं तिचा पति असलेली नोंका द्रव्यासह पाण्यांत बुडविली. ॥ २५ ॥ त्या वेळी त्या ठिकाणीं आलेल्या कलावतीला तिचा पति दिसला नाहीं, त्यामुळे अत्यंत शोकानें विहळ होऊन ती रडत भूमीवर पडली. ॥ २६ ॥ बुडालेली नोंका व त्यामुळे दुःखी झालेली आपली कन्या पाहून भयभीत अंतकरणानें साधुवाणी नावाड्यांसह हा काय चमत्कार आहे असें म्हणून विचार करू लागला. ॥ २७॥२८ ॥ नंतर लीलावती आपल्या कन्येची ती अवस्था पाहून दुःखी झाली व आकोश करून आपल्या पतीला म्हणाली, ॥ २९ ॥ “अहो, एवद्या थोड्या अवधीत नोंकेसह कलावतीचा पति कसा अदृश्य झाला? कोणत्या देवाच्या अवकृपेमुळे हें झाले? मला हें समजत नाहीं. ॥ ३० ॥ सत्यनारायणाचे माहात्म्य जाणण्यास कोण समर्थ आहे? त्याच्याच कोधामुळे असें झाले नसेल ना?” असें बोलून स्वजनांसह दुःख करू लागली. ॥ ३१ ॥ नंतर तिनें मुलीला पोटाशीं घरले व रडू लागली. इतक्यांत पति नाहींसा झाल्यानें दुःखी झालेल्या कलावतीनें पतीच्या पाढुका घेऊन सती जाण्याचा निश्चय केला. ॥ ३२ ॥ ३३ ॥

कन्यायाश्चरितं द्वृष्टा सभार्यः सज्जनां वणिक् ॥ अतिशाकेन संतप्त-
श्चित्यामास धर्मवित् ॥ हृतं वा सत्यदेवेन भ्रांतोऽहं सत्यमायथा ॥ ३४ ॥ सत्यपूजां करिष्यामि यथाविभवविस्तरैः ॥ इति सर्वान्
समाहूय कथयित्वा मनोरथम् ॥ ३५ ॥ नत्वा च दंडवद्भूमौ सत्यवेदं
पुनःपुनः ॥ ततस्तुष्टः सत्यवेदो दीनानां परिपालकः ॥ ३६ ॥ जगाद
वचनं व्योम्नि कृपया भक्तवत्सलः ॥ त्यक्त्वा प्रसादं ते कन्या पर्ति
द्रष्टुं समागता ॥ अतोऽद्वृष्टोऽभवत्स्याः कन्यकायाः पतिर्धुवम् ॥ ३७ ॥
गृहं गत्वा प्रसादं च भुक्त्वा साऽऽज्याति चेत्पुनः ॥ लघुभर्त्रीं सुता
साधो भविष्यति न संशयः ॥ ३८ ॥ कन्यका ताढळां वाक्यं श्रुत्वा

१४६ : श्रीसत्यनारायण-पूजा-कथा

गग्नमंडलात् ॥ क्षिप्रं तदा गृहं गत्वा प्रसादं च बुभोज सा ॥ ३३ ॥
सा पश्चात् पुनरागत्य ददर्श स्वजनं पतिम् ॥ ४० ॥ ततः कलावती
कन्या जगाद् पितरं प्रति ॥ इदानीं च गृहं याहि विलंबं कुरुषे
कथम् ॥ ४१ ॥

धार्मिक व सज्जन असा तो साधुवाणी भार्येसह मुलीचे अशा प्रकारचे
चरित्र पाहून अतिशोकानें संतप्त झाला व सत्यनारायणानेंच नाकै नाहींशी
केली असेल कारण त्याच्या मायेनें मी मुग्ध झालों आहें ॥ ३४ ॥ नंतर
सर्वांना बोलावून साधुवाण्यानें माझे मनोरथ पूर्ण झाल्यास मी
सत्यनारायणांचे पूजन करीन असें सर्वांना सांगितले ॥ ३५ ॥ आणि सत्य-
नारायणाला पुनः पुनः साष्टांग नमस्कार घातले. तेव्हां दीनांचे रक्षण
करणारे सत्यनारायण संतुष्ट झाले व भक्तप्रेमी भगवान् आकशवाणीनें
म्हणाले, “हे साधो, तुझी कन्या प्रसादाचा त्याग करून आपल्या पतीच्या
दर्शनासाठी आली आहे म्हणून तिचा पति अहश्य झाला ॥ ३६ ॥ ३७ ॥
हे साधो, ही तुझी कन्या जर घरीं जाऊन प्रसाद भक्षण करून येईल तर
तिचा पति तिला प्राप्त होईल यांत संशय नाहीं.” ॥ ३८ ॥ कलावतीनें
आकाशवाणी ऐकली व तिनें घरीं जाऊन आदरानें प्रसाद भक्षण
केला, ॥ ३९ ॥ आणि पुन्हा बंदरांत येऊन पाहते तों तिचा पति स्वजनांसह
तिच्या दृष्टीस पडला ॥ ४० ॥ नंतर कलावती आपल्या पित्यास म्हणाली,
“आतां लवकर घरीं चला, उशीर कां करतां ? ” ॥ ४१ ॥

तच्छ्रुत्वा कन्यकावाचायं संतुष्टोऽमूढ्रणिकसुतः ॥ पूजनं सत्यदेवस्य
कृत्वा विधिविधानतः ॥ ४२ ॥ धनैर्बधुगणैः सार्थं जगाम निजमंदिरम् ॥
पौर्णमास्यां च संक्रांतौ कृतवान् सत्यपूजनम् ॥ ४३ ॥ इहलोके
सुखं भुक्त्वा चांते सत्यपुरं ययौ ॥ ४४ ॥ इति श्रीस्कंदपुराणे
रेवाखंडे सत्यनारायणव्रतकथायां चतुर्थोऽध्यायः ॥

मुलीचे हें वाक्य ऐकून तो साधुवाणी अतिशय आनंदी झाला व त्यानें
यथाविधि सत्यनारायणांचे पूजन केले, ॥ ४२ ॥ व नंतर तो साधुवाणी

धन व बांधव यांसह आपल्या घरीं गेला व प्रत्येक पौर्जिमा व संक्रांत या दिवशीं सत्यनारायणाचें पूजन करून या लोकीं सुखी झाला व शेवटीं सत्यनारायणप्रभूचे सत्य लोकांत गेला. ॥४३॥ ४४॥ या ठिकाणीं सत्यनारायणकथेंतील चौथा अध्याय पुरा झाला. ॥ ४ ॥ हरये नमः

॥ इति चतुर्थोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीसत्यनारायण-कथा

अध्याय पांचवा

सूत उवाच ॥ अथान्यच्च प्रवक्ष्यामि गृणुध्वं मुनिसत्तमाः ॥ आसीदंगध्वजो राजा प्रजापालनतत्परः ॥ १ ॥ प्रसादं सत्यदेवस्य त्यक्त्वा दुःखमवाप सः ॥ एकदा स वनं गत्वा हत्वा बहुविधान पशून् ॥ २ ॥ आगत्य वटमूलं च दृष्टा सत्यस्य पूजनम् ॥ गोपाः कुर्वन्ति संतुष्टा भक्तियुक्ताः सबांधवाः ॥ ३ ॥ राजा दृष्टा तु दर्पेण न गत्वा तं ननाम सः ॥ ततो गोपगणाः सर्वे प्रसादं दृपसचिधौ ॥ ४ ॥ संस्थाप्य पुनरागत्य भुक्त्वा सर्वे यथेष्पिततम् ॥ ततः प्रसादं संत्यज्य राजा दुःखमवाप सः ॥ ५ ॥

सूत सांगतात, “मुनि हो, आणखी एक कथा सांगतो, ती श्रवण करा. पूर्वीं अंगध्वज नांवाचा एक राजा प्रजेचें पालन करण्याविषयीं अतितत्पर होता. ॥ १ ॥ त्यानें प्रसादाचा त्याग केल्यामुळे त्याला अति दुःख प्राप्त झाले, तें असें. तो राजा एकदा अरण्यांतून सिंह, वाघ इत्यादि प्राण्यांना मारून घडाच्या झाडाजवळ आला तों त्या ठिकाणीं गवळी लोक आपल्या बांधवांसह भक्तियुक्त अंतःकरणानें सत्यनारायणाचें पूजन करीत आहेत, असें राजाला दिसलें. ॥२॥३॥ परंतु राजा हें सर्व पाहूनहि त्या ठिकाणीं गेला नाहीं व त्यानें सत्यनारायण भगवंतास नमस्कारहि केला नाहीं. तरीमुद्दां गवळी लोकांनीं सत्यनारायणाचा प्रसाद राजापुढे आणून ठेवला;

॥ ४ ॥ व नंतर भक्तिभावानें सर्वं गोपबांधवानीं प्रसाद् भक्षण केला व आनंदी ज्ञाले. राजा मात्र प्रसादाच्या त्यागामुळे अति दुःखी ज्ञाला. ॥५॥

तस्य पुत्रशतं नष्टम् धनधान्यादिकं च यत् ॥ सत्यदेवेन तत्सर्वं नाशितं मम निश्चितम् ॥ ६ ॥ अतस्तत्त्वैव गच्छामि यत्र देवस्य पूजनम् ॥ मनसा तु विनिश्चित्य ययौ गोपालसनिधौ ॥ ७ ॥ ततोऽसौ सत्यदेवस्य पूजां गोपगणैः सह ॥ भक्तिश्रद्धान्वितो भूत्वा चकार विधिना वृपेः ॥ ८ ॥ सत्यदेवप्रसादेन धनपुत्रान्वितोऽभवत् । इहलोके सुखं भुक्त्वा चांते सत्यपुरं ययौ ॥ ९ ॥ य इदं कुरुते सत्यत्रतं परमद्वूर्लभम् ॥ शृणांति च कथां पुण्यां भक्तियुक्तः फलप्रदाम् ॥ १० ॥ धनधान्यादिकं तस्य भवेत् सत्यप्रसादतः ॥ इरिद्रो लभते वित्तं बद्धो मुच्येत् बंधनात् ॥ ११ ॥ भीतो भयात् प्रमुच्येत् सत्यमेव न संशयः ॥ इप्सितं च फलं भुक्त्वा चांते सत्यपुरं ब्रजेत् ॥ १२ ॥ इति वः कथितं विप्राः सत्यनारायण-ब्रतम् ॥ यत्कृत्वा सर्वदुःखेभ्यो मुक्तो भवति मानवः ॥ १३ ॥

त्या राजाचे शंभर मुलगे व धनधान्यादि सर्वं संपत्ति नाश पावली. हें सर्वं सत्यनारायणाच्या अवकृपेनेंच ज्ञाले असेल असें राजाला वाटले, ॥६॥ व ज्या ठिकाणीं गोपानीं सत्यनारायणाचे पूजन केले होतें त्या ठिकाणीं जाण्याचा निश्चय राजानें केला. ॥ ७ ॥ व नंतर गवळी लोकांच्या जवळ गेला व त्यांच्यासह भक्तिश्रद्धेन युक्त होऊन यथाविधि सत्यनारायणाचे पूजन केले. ॥ ८ ॥ त्यामुळे हा अंगध्वज राजा धन-पुत्र इत्यादि ऐश्वर्यानें संपत्त ज्ञाला व या लोकांत सुखी होऊन शेवटी वैकुंठलोकांत गेला. हा सर्वं लाभ सत्यनारायणाच्या पूजनामुळे ज्ञाला म्हणून सर्वानीं सत्य-नारायणाचे पूजन अवश्य करावं. ॥ ९ ॥ जो कोणी अति दुर्लभ असें सत्यनारायणाचे व्रत करतो व फल देणारी अशी कथा भक्तिभावानें श्रवण करतो ॥ १० ॥ त्याला सत्यनारायणाच्या कृपेने धनधान्य आदि सर्वं वस्तुंचा लाभ होतो व जो दिरिद्री असेल त्याला द्रव्य मिळतें व जो बंधनांत पद्धला असेल तो बंधनांतून मुक्त होतो. ॥ ११ ॥ जो भयभीत ज्ञाला असेल तो सत्यनारायणाच्या पूजनामुळे भीतीषासून मुक्त होतो.

श्रीसत्यनारायण-पूजा-कथा : १४९

इच्छित संपूर्ण ऐश्वर्य या लोकीं भोगून अंतीं सत्यनारायणाच्या नगरास जातो. ॥ १२ ॥ ऋषीहो, जें व्रत केले असतां मनुष्य सर्व दुःखांतून मुक्त होतो, तें हें सत्यनारायणाचें व्रत तुम्हांला सांगितले. ॥ १३ ॥

विशेषतः कलियुगे सत्यपूजा फलप्रदा ॥ केचित् कालं वदिष्यांति सत्यमीशं तमेव च ॥ सत्यनारायणं केचित् सत्यदेवं तथापरे ॥ १४ ॥ नानारूपधरो भूत्वा सर्वेषामीप्सितप्रदः ॥ भविष्यति कलौ सत्यव्रत-रूपी सनातनः ॥ १५ ॥ य इदं पठते नित्यं शृणोति मुनिसत्तमाः ॥ सत्यं नश्यंति पापानि सत्यदेवप्रसादातः ॥ १६ ॥ इति श्रीस्कंदपुराणे रेवाखंडे सत्यनारायणव्रतकथायां पंचमोऽध्यायः ॥

विशेषत्वेकरून कलियुगांत सत्यनारायणाची पूजा फल देणारी आहे. या देवाला कोणी काल, कोणी ईश, कोणी सत्यदेव व कोणी सत्य-नारायण असें म्हणतात. ॥ १३ ॥ १४ ॥ नानारूपे धारण करून सर्व भक्तांच्या इच्छा पूर्ण करणारा असा भगवान् कलियुगांत सत्यनारायण-व्रतरूपी होईल. ॥ १५ ॥ मुनिश्रेष्ठहो, जो कोणी ही सत्यनारायणाची कथा पठन करील किंवा श्रवण करील त्याचीं सर्व पापे श्रीसत्यनारायणाच्या कूपेने नाहीशीं होतील.” ॥ १६ ॥ या उकाणीं श्रीसत्यनारायण कथेंतील पांचवा अध्याय संपूर्ण झाला. ॥ हरये नमः हरये नमः ॥ ५ ॥ हरये नमः ॥

॥ इति पंचमोऽध्यायः समाप्तः ॥